

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ANALÝZA DRUHÉHO DŮCHODOVÉHO PILÍŘE V
ČESKÉ REPUBLICCE

Diplomová práce

Autor: Bc. Lenka Hýžová

Vedoucí práce: Doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D.

Olomouc 2014

Univerzita Palackého v
Olomouci Filozofická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Odborná francouzština pro
hospodářskou praxi (OFHP)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. HÝŽOVÁ Lenka	Budišovská 517, Vítkov	F120346

TÉMA ČESKY:

Analýza druhého důchodového pilíře v České republice

NÁZEV ANGLICKY:

Analysis of the second pillar of the pension system in the Czech republic

VEDOUCÍ PRÁCE:

Doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D. - KAE

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Teoretická část: důvody vzniku reformy a druhého pilíře, co nového přinesl druhý pilíř reformy, výhody a nevýhody druhého pilíře, fungování vícepilířového penzijního systému v zahraničí
Praktická část: průzkum - jak jsou lidé informováni o druhém pilíři a jak jej vnímají, představení vlastního názoru na druhý pilíř a popřípadě jaké změny bych doporučila ve druhém pilíři

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

P.M. Jackson, C.V. Brown: Ekonomie veřejného sektoru, Praha, Eurolex Bohemia, 2003
Bojka Hamerníková, Alena Maaytová a kolektiv: Veřejné finance, Praha, Wolters Kluwer Česká republika, 2010
František Ochrana: Veřejný sektor a efektivní rozhodování, Praha, Management Press, 2001
Jitka Peková, Jaroslav Pilný, Marek Jetmar: Veřejná správa a finance veřejného sektoru, Praha, Wolters Kluwer, 2008
www.mfcr.cz
www.cnb.cz
www.vlada.cz
www.mpsv.cz

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího:

Datum:

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Analýza druhého důchodového pilíře v České republice“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. Ing. Richardu Pospíšilovi, Ph.D. za podnětné rady, které mi poskytl při vypracování této práce.

Obsah

Obsah	1
1 Úvod	2
2 Důvody vzniku reformy	5
2.1 Důvody	5
2.1.2 Demografické důvody	7
2.1.3 Ekonomické důvody.....	11
3 Penzijní reforma a II. pilíř	15
3.1 I.Pilíř	16
3.2 Důchodové spoření - II.pilíř.....	17
3.2.2 Pro koho je určen II. pilíř?	17
3.2.3 Jak funguje II. pilíř?	17
4 Výhody a nevýhody II. pilíře	26
4.1 Výhody	26
4.2 Nevýhody.....	29
5 Penzijní systémy v zahraničí	33
5.1 Slovenská republika	33
5.2 Maďarsko	37
5.3 Polsko	40
5.4 Dánsko	42
Praktická část	45
6 Výpočet důchodu a odhad penze z II. pilíře.....	46
6.1 Výpočet státního důchodu.....	46
6.2 Důchody vyplácené z II. pilíře	52
7 Současná situace	58
8 Dotazníkové šetření.....	60
9 Vlastní názor	69
10 Závěr	72
11 Resumé	74
12 Seznam literatury	75
13 Seznam grafů	79
14 Seznam tabulek.....	80
15 Seznam příloh	81
16 Příloha	82

1 Úvod

Tato práce se zabývá II. důchodovým pilířem a to především z pohledu zaměstnanců. Cílem je provedení analýzy nově vzniklého II. pilíře a pomocí výzkumu získat odpovědi na otázky týkající se informovanosti občanů. Pomocí dotazníkového šetření v praktické části práce také ukáží, zda existují statisticky významné faktory (např. příjem, pohlaví), které ovlivňují vstup do II. pilíře.

Již dlouhá léta se hovořilo o nutnosti zavedení důchodové reformy, ale až v roce 2012 byla schválena reforma, která umožnila vznik II. pilíře. Existuje řada důvodů vzniku reformy. Velmi často zmiňvaným důvodem je demografický vývoj obyvatelstva České republiky. Za posledních několik desetiletí výrazně vzrostla životní úroveň a s ní vzrostl také průměrný věk obyvatel. Mění se také věková skladba obyvatelstva. Dle statistik dochází ke stárnutí obyvatelstva a to může způsobit důchodovému systému problémy (např. snižující se počet aktivního obyvatelstva). Na rostoucí věk obyvatel reagují důchodové systémy většinou zvyšováním odchodového věku do důchodu, ale toto zvyšování nemusí být vždy řešením.

Nejen demografické důvody zapříčinily vznik reformy. Je třeba uvést i ekonomické důvody. Veřejné finance v posledních letech zaznamenaly značné problémy a to se projevilo také schodkem na důchodovém účtu, který v posledních letech zaznamenal dramatický růst. Příjmy a výdaje důchodového systému nejsou v rovnováze a prognózy ukazují, že rozdíl mezi těmito příjmy a výdaji se bude ještě zvětšovat (v neprospěch příjmů), pokud by nebyla učiněna určitá opatření.

I díky nepříznivému stavu důchodového účtu dochází k nízké valorizaci důchodů. Jejich reálná výše klesá. V současné době dochází k valorizaci pouze o třetinu inflace a třetinu růstu reálných mezd. Lze jen těžko odhadovat, jaká bude valorizace v dalších letech, zda bude ještě více klesat či zda poroste. Pokud by klesala, obyvatelé mohou využít III. pilíře (bývalé penzijní připojištění) nebo II. pilíře. Tyto pilíře mohou zvýšit jejich důchody, a tudíž by pro ně nízká valorizace nebyla tolik znatelná.

Bez důchodových reforem by se mohl penzijní systém nacházet ve velkých problémech a to jak z důvodů demografických, tak z důvodů ekonomických. Proto také vznikla reforma, která zavedla II. pilíř, kterým se budu zabývat v této práci.

II. pilíř zavádí soukromé fondové důchodové spoření, kterého mohou využít zejména mladší ročníky. Jeho analýzou se budu zabývat především v teoretické části,

kde se budu věnovat tématům, jako jsou např. podmínky vstupu do II. pilíře, důchodové fondy, otázky ohledně dědictví, formy čerpání důchodu plynoucího z II. pilíře atd. Nezapomenu také představit jeho hlavní výhody, nevýhody či rizika.

Jelikož II. pilíř není ve světě žádnou novinkou, popíši také fungování tohoto pilíře i v jiných evropských zemích. Budu se zabývat především sousedícími zeměmi – Polsko a Slovensko, ale také se budu věnovat Maďarsku, kde II. pilíř zažil obrovské problémy. Jako protiklad k Maďarsku jsem zvolila Dánsko, kde má II. pilíř tradici a můžeme ho označit za velmi úspěšný.

V praktické části diplomové práce ukáži na názorném příkladu, jak ovlivní účast ve II. pilíři důchod získaný z I. pilíře a to pro různé příjmové skupiny. V další části se budu věnovat důchodům získaným z II. pilíře. Porovnáám možné výše důchodu při účasti ve II. pilíři a to při různé hrubé mzdě a různém zhodnocení. Cílem je zjistit, pro jaké příjmové skupiny je II. pilíř výhodný a zda existuje příjmová skupina, která by se II. pilíře neměla účastnit z důvodu jeho nevýhodnosti.

Součástí praktické části je i výzkum, který je proveden pomocí dotazníkového šetření. Formu dotazníku jsem zvolila z důvodu rychlého sběru dat a snadné distribuci. Respondenti dotazníku jsou rozděleni do dvou skupin – první skupina je skupina anonymních respondentů, kteří vyplnili dotazník na internetu, a druhá skupina se skládá ze zaměstnanců olomoucké pobočky Raiffeisenbank. Dceřiná společnost Raiffeisen penzijní společnost se také zapojila do II. pilíře, poskytuje tedy i spoření v rámci tohoto pilíře. Zaměstnanci této pobočky měli možnost se účastnit řady přednášek a seminářů týkajících se II. pilíře a byli také pomocí interní komunikace informováni o aktuálním stavu Raiffeisen penzijní společnosti. Tuto pobočku jsem zvolila s cílem zjistit, zda existuje významný rozdíl v informovanosti a zda se tito zaměstnanci více zapojují do II. pilíře. Dotazník se zaměřuje na otázky informovanosti (např. kde respondenti získali informace o II. pilíři), ale také zjišťuje, jaké byly důvody neúčasti ve II. pilíři.

V poslední části představím svůj názor na II. pilíř a také představím případné změny, které bych doporučila provést. Současná podoba není dle mého názoru příliš dobře zpracována, proto může odradit značnou část obyvatel. Je třeba ale také vzít v úvahu, že za případný neúspěch II. pilíře může i politická situace a to především nesoulad názorů na reformu napříč politickým spektrem.

Toto téma jsem si vybrala v době, kdy II. pilíř vstupoval v platnost (tj. leden 2013). Jednalo se tudíž o velmi aktuální téma a také to byla naprostá novinka, od které nikdo nevěděl, co má očekávat. Z tohoto důvodu jsem si vybrala právě téma II. pilíře.

Jelikož II. pilíř funguje jen krátce, není toto téma příliš zpracováno. Můžeme se setkat s různě kvalitními články a příspěvky. Zejména na internetu se objevují zavádějící či lživé informace, které mnozí považují za pravdivé. Dokonce i informační kampaň vlády použila zavádějící informace, které mohou zmást potenciální zájemce o II. pilíř. V práci se také snažím uvést na pravou míru tyto zavádějící informace, na které jsem během jejího vypracování narazila.

2 Důvody vzniku reformy

Rok 2013 se stal významným rokem v oblasti starobních důchodů. Od 1. ledna tohoto roku vstoupila v platnost důchodová reforma, která mění stávající penzijní systém. Již několik let se diskutovalo o nutnosti zavedení penzijní reformy. Ale proč byla tato reforma nutná? Právě touto otázkou se zabývá následující kapitola.

2.1 Důvody

*„Nastavení penzijního systému je součástí sociálního systému a projeví se na míře soudržnosti společnosti, mezigenerační solidaritě, vývoji chudoby, atd.“*¹ Při tvorbě penzijní reformy, je tudíž nutné, vzít všechny tyto aspekty v úvahu.

Článek 30 Listiny základních práv a svobod říká, že *„občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.“* Výklad slov „přiměřené hmotné zabezpečení“ záleží na aktuální situaci v zemi a vládě. Nikde není řečeno, co tyto slova přesně obnášejí. Ale zajišťují občanům České republiky alespoň nějakou „jistotu“ zabezpečení ve stáří. Tento článek můžeme tedy pokládat za jeden z důvodů vzniku penzijní reformy.

Jako hlavní důvody vzniku penzijní reformy se uvádějí především demografické změny. Demografické změny jsou důvodem vzniku penzijních reforem i v jiných vyspělých zemích (např. Francie). Těmito změnami rozumíme především stárnutí obyvatelstva a zvyšování průměrné délky života.

Důchodový systém před reformou byl založen na tom, že současná aktivní část populace přispívá formou sociálních odvodů (sociálního pojištění) na důchody současným důchodcům. Tento stav není ale trvale udržitelný, protože statistiky uvádějí, že aktivního obyvatelstva ubývá, zatímco lidí v důchodovém věku přibývá. Ministerstvo práce a sociálních věcí udává, že v roce 2012 na 1 důchodce připadalo 1,8 ekonomicky aktivního občana. Odhady pro rok 2050 jsou takové, že na 1 důchodce to bude jen 1,2 ekonomicky aktivního občana.

¹ *Ženy a penze*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s, 2012, s. 5. ISBN 978-80-87110-25-6.

Je třeba také zmínit, že schodek důchodového účtu neustále stoupá. Od roku 2008 má schodek tendenci výrazně stoupat. V roce 2012 dělal téměř 50 mld. Kč (viz Tabulka 1). Tyto čísla nám jasně ukazují, že tento vývoj není trvale udržitelný.

Tabulka 1 - Příjmy a výdaje na dávky důchodového pojištění k 31. 12. 2012 (mld. Kč)

Důchodové pojištění	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy z pojistného na důchodové pojištění za období leden až prosinec	310,9	301,1	308,5	319,5	323,3
Výdaje na dávky důchodového pojištění vyplacené za období leden až prosinec včetně záloh na výplaty důchodů v lednu následujícího roku	-304,9	-331,6	-337,8	-359,1	-372,8
Z toho zálohy na výplaty důchodů v lednu	-4,6	-4,5	-2,1	-2	-6,9
PŘÍJMY – VÝDAJE na dávky důchodového pojištění²	6	-30,5	-29,3	-39,5	-49,4

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení³

² Od roku 2009 jsou jednotlivé položky zaokrouhlovány na miliardy Kč, proto se může výsledný rozdíl lišit od skutečného.

³ Česká správa sociálního zabezpečení. *Příjmy a výdaje na sociální zabezpečení 2008 - 2012 - stav k 31. 12. 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/30A18BD7-FF1D-4795-B03C-7C30AAFB4C63/0/Prijmy_a_vydaje_na_socialni_zabezpeceni_20082012_03.pdf

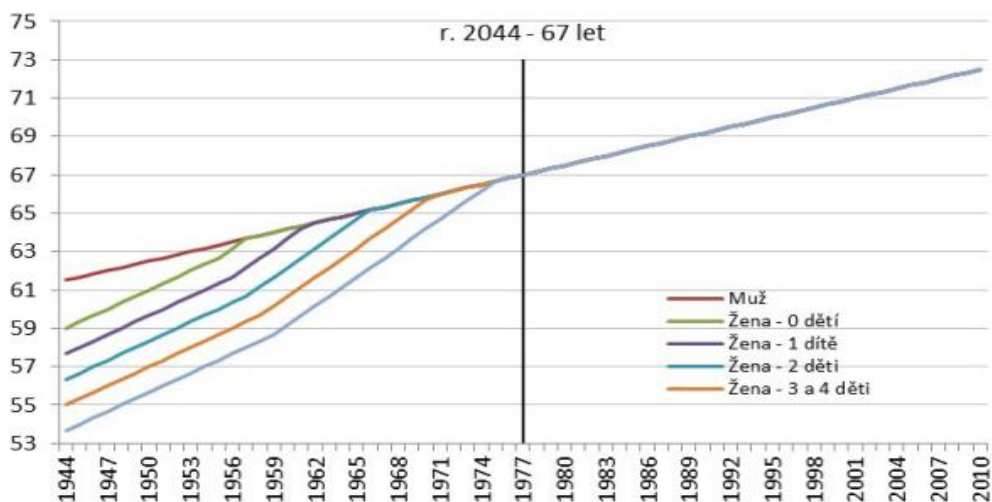
2.1.2 Demografické důvody

Demografické změny jsou součástí dnešní společnosti a je proto nutné s nimi počítat i v penzijním systému. Trendem současné společnosti je růst průměrného věku obyvatelstva. Tento růst je zapříčiněn různými faktory, např. zvyšování kvality zdravotní péče, dostupná léčiva, kvalita života a životního stylu atd.

Z těchto důvodů je potřeba správně určit odchodový věk do důchodu. Aby byl penzijní systém udržitelný, tato hranice se zvyšuje. Pokud by se odchodový věk neměnil, poměr mezi aktivním obyvatelstvem a důchodci by mohl zapříčinit problémy, protože dle statistik by důchodců přibývalo a ekonomicky aktivního obyvatelstva ubývalo. Odchodový věk do důchodu je tedy nástroj, který může do určité míry regulovat tyto demografické změny.

V následujícím grafu můžeme pozorovat, jak se bude vyvíjet odchodový věk pro lidi narozené v konkrétním roce. Nejvýznamnější rozdíl v odchodovém věku pocítí ženy. Dříve žena, která vychovala dítě nebo více dětí, měla odchodovou hranici mnohdy výrazně nižší než muži.

Graf 1 – Důchodový věk pro generaci lidí narozených v daném roce

Zdroj: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ⁴

⁴ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Graf 1 – Důchodový věk pro generaci lidí narozených v daném roce. *Ministerstvo práce a sociální věci* [online], 2013 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z:<http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

V roce 2044 se sjednotí odchodový věk do důchodu pro ženy i muže. To znamená, že ženy narozené v roce 1977 již nebudou mít žádná „zvýhodnění“ za výchovu dítěte.

Zajímavým demografickým ukazatelem, který je spojen s rostoucí hranicí odchodového věku, je naděje na dožití (střední délka života), kterou Český statistický úřad definuje následovně: „*střední délka života ve věku x- let určuje, kolika let se v průměru dožije ještě žena či muž při svých x-tých narozeninách (za předpokladu zachování specifických úmrtností podle věku na úrovni výchozího roku).*“⁵

Od roku 1945 se mužům zvýšila střední délka života při narození o téměř 24 let a ženám o 22 let. Je to významný nárůst, proto se také zvyšuje hranice odchodového věku.

Tabulka 2: Naděje na dožití při narození

Naděje na dožití při narození v ČR (v letech)		
Rok	Muži	Ženy
1945	50,96	58,96
1965	67,13	73,39
1977	67,17	74,15
1985	67,51	74,72
2010	74,37	80,6

Zdroj: Český statistický úřad⁶

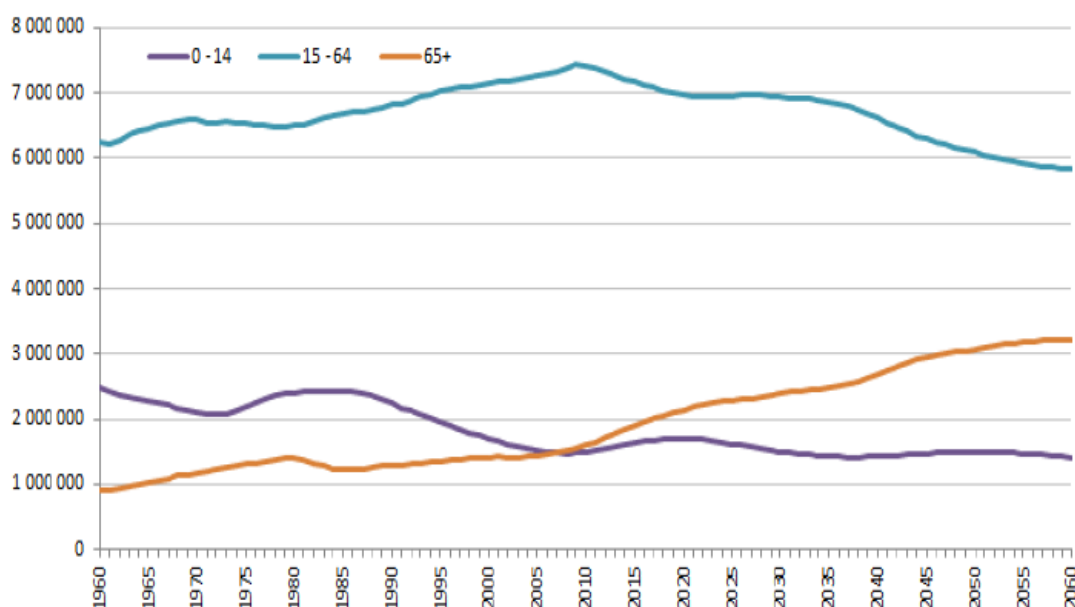
V následujících letech se bude také měnit složení věkových skupin obyvatelstva. Statistiky předpovídají, že poměr mezi ekonomicky aktivními a neaktivními se bude snižovat, tzn., že bude přibývat ekonomicky neaktivního obyvatelstva a ubývat aktivního obyvatelstva.

Tento jev je zapříčiněn především rostoucí délkou života a nižší porodností. V důsledku to znamená, že populace ČR bude stárnout, je proto nutné zavedení efektivního penzijního systému, který dokáže pokrýt potřeby i budoucích důchodců.

⁵ Český statistický úřad. Gender: Demografie - metodika [online]. 4.4.2013 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/gender_obyvatelstvo-metodika

⁶ Český statistický úřad. *Naděje na dožití (střední délka života) v letech 1920 - 2011* [online]. 2014 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/B5001FC50B/\\$File/4032120806.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/B5001FC50B/$File/4032120806.pdf)

Graf 2: Vývoj populace v hlavních věkových skupinách

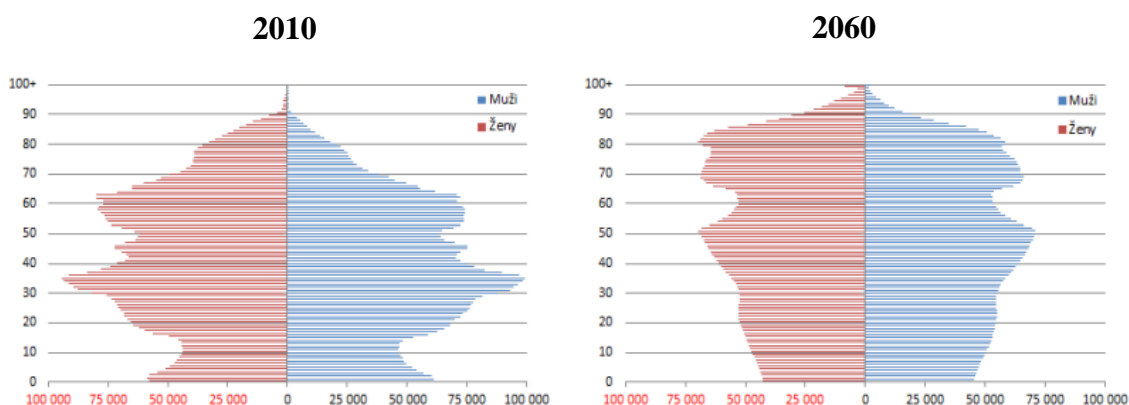
Zdroj: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ⁷

Graf 2 znázorňuje tři věkové skupiny a jejich vývoj. Věková skupina od 15-64 let představuje produktivní obyvatelstvo. Odborníci odhadují, že produktivního obyvatelstva bude ubývat. V roce 2060 má počet klesnout pod 6 milionů obyvatel. Naproti tomu počet obyvatel nad 65 let bude přibývat a děti do 14 let ubývat. Odhady pro rok 2060 tedy říkají, že poměr produktivního obyvatelstva (15-64 let) a neproduktivního (0-14 let a 65+ let) bude asi 6 milionů ku 4,5 milionům. V roce 2010 byl tento poměr velmi odlišný. Produktivního obyvatelstva bylo přes 7 milionů a neproduktivního zhruba 3 miliony. Bohužel i s tímto poměrem v roce 2010 příjmy důchodového pojištění nepřevýšily výdaje.⁸

⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Vývoj populace v hlavních věkových skupinách. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online], 2013 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

⁸ Deficit důchodového pojištění činil v roce 2010 necelých 30 mld. Kč. Na této situaci se podílela i finanční krize, díky které stoupla nezaměstnanost, a díky tomu se zvýšily výdaje.

Graf 3: Struktura populace ČR v roce 2010 a v roce 2060

Zdroj: MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ⁹

Graf 3 ukazuje věkové složení populace České republiky a to v letech 2010 a předpověď pro rok 2060. Stejně jako z předchozího grafu můžeme vyčíst, že bude přibývat obyvatelstva nad 65 let. Změna věkové struktury je patrná na první pohled. Zatímco v roce 2010 bylo nejvíce zastoupeno obyvatel od 30 do 40 let, o padesát let později bude podle odhadů nejvíc obyvatel s věkem kolem 50 let a poté obyvatel s věkem od 70 do 80 let. Graf představující rok 2060 ukazuje jasné stárnutí populace.

Tyto grafy a tabulky nám ukazují, proč je demografický vývoj tolik důležitý pro penzijní systém a hlavně proč bylo nutné zavést penzijní reformu. Bez zásahu do penzijního systému by tento stav nebyl trvale udržitelný.

⁹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Struktura populace ČR v roce 2010. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online], 2013 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

2.1.3 Ekonomické důvody

Stejně jako demografické důvody tak i ekonomické důvody byly důležitým podnětem k vytvoření penzijní reformy. V nedávné době jsme byli svědky hospodářské krize, která měla dopad i na penzijní systémy v celém světě. Krize zasáhla jak státní penze, tak i soukromá spoření. V zemích nejvíce zasažených krizí se zvyšovaly hranice odchodu do důchodu nebo se dokonce snižovaly důchody. Řecko je jedním z těchto případů. Je to země, která má velké finanční problémy a reakcí na ně bylo právě snížení státních penzí a to až o pětinu. Dalším příkladem je Portugalsko, kde klesly důchody o 15 %. V Lotyšsku se důchody snížily o 10 %, pro pracující důchodce dokonce o 70 %.¹⁰

Lidé, kteří se nespolehali pouze na státní důchod, také byli mnohdy zasaženi. Projevilo se tržní riziko. Finanční trhy padaly a docházelo ke znehodnocení úspor ve fondech. Je nutné ale podotknout, že ztráty byly jen dočasné. V letech 2008 nebo 2009 docházelo ke ztrátám a ještě se nevědělo, jak se budou trhy vyvíjet. Nyní ovšem vidíme, že jsou trhy zpět na svých předkrizových hodnotách. Nejvíce zasaženi byli ti, kteří měli krátkou dobu do penze a investovali více do akcií, než do dluhopisů (akcie jsou považovány za rizikovější než dluhopisy).¹¹

Finanční krize výrazně ovlivnila státní důchody v mnoha zemích, ať už jejich snižováním nebo zvyšováním odchodového věku do důchodu. Ovlivnila i penzijní fondy, ale ztráty fondů byly většinou jen krátkodobé. Nabízí se zde otázka, jak tedy můžeme minimalizovat škody způsobené krizí. Jednou z možných odpovědí je diverzifikace rizika. V penzijním systému to znamená, že spoléhat se pouze na státní důchod, nemusí být vždy výhodné. Nová penzijní reforma umožňuje občanům investovat peníze do II. nebo/a III. pilíře a tím si rozšířit portfolio a z části tak diversifikovat riziko.

Rozšíření portfolio o II. a III. pilíř nemusí být ovšem dostatečné (viz tržní riziko penzijních fondů). Záleží na dané politické a ekonomické situaci. Proto se lidé nespolehají pouze na penzijní systém a zajišťují se na stáří i jinými způsoby (např. vlastní nemovitost, umělecké dílo, úspory, atd.).

¹⁰ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 88-89. Finance (Grada Publishing). ISBN 9788024744797.

¹¹ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 88. Finance (Grada Publishing). ISBN 9788024744797.

Finanční krize zasáhla veřejné finance i naší země, tudíž i penzijní systém se potýkal s jejími dopady. V roce 2008 byl rozdíl mezi příjmy a výdaji důchodového pojištění ještě kladný (6 mld. Kč). V následujícím roce se již ale projevil propad ekonomiky. Hrubý domácí produkt klesl o 4,5 %¹², zvýšila se také nezaměstnanost, která se projevila snížením příjmů do důchodového pojištění. Tato nepříznivá situace se nakonec projevila zvýšením deficitu důchodového účtu a to na více jak 30 mld. Kč (viz Tabulka 1).

Od roku 2009 deficit důchodového účtu stále roste. *„Bez důchodové reformy by byl důchodový systém dlouhodobě udržitelný pouze za cenu dramatického zvyšování schodku důchodového účtu. Pokud bychom nedělali nic, bylo by nutné na udržení dnešní úrovně důchodů kolem roku 2050 vynaložit dalších zhruba 150 miliard korun.“*¹³

Těchto 150 miliard korun by bylo možné pokrýt:

- zvýšením sazby pojistného na důchodové pojištění ze současných 28 % na 40 %, nebo
- zavedením jednotné sazby DPH ve výši až 26 %, nebo
- zvýšením daně z příjmů právnických osob ze současných 19 % na 38 %, nebo
- snížením všech vyplácených penzí o třetinu.¹⁴

Tendence růstu deficitu na důchodovém účtu ukazuje, že je penzijní systém v problémech. Je proto nutné najít řešení těchto problémů. Proto také vznikla penzijní reforma, která se snaží o udržitelný penzijní systém.

Důvodem vzniku reformy byla také snaha o zajištění současné úrovně penzí i v budoucnu. V roce 2011 bylo 95 % důchodců závislých na příjmech od státu (I. pilíř), což představuje obrovské náklady.¹⁵ Dnešní průměrný měsíční důchod je o více než

¹² Český statistický úřad. Makroekonomické údaje [online]. 2014 [cit. 2014-01-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>

¹³ Proč jsou změny důchodového systému nevyhnutelné?. *Informační centrum vlády* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/#x105666>

¹⁴ Proč jsou změny důchodového systému nevyhnutelné?. *Informační centrum vlády* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/#x105666>

¹⁵ Manuál k důchodové reformě. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf

1 000 Kč vyšší, než kolik se vybere v rámci důchodového pojištění.¹⁶ Tento stav není ovšem trvale udržitelný. Bez účinné reformy penzijního systému by s velkou pravděpodobností došlo k tomu, že by důchody vykazovaly jen malý růst, který by nemusel pokrýt ani inflaci. Při tomhle scénáři by budoucí důchodci oproti dnešním dostali mnohem menší důchod.

Důležitou roli hraje tzv. náhradový poměr – podíl průměrného starobního důchodu a průměrné hrubé mzdy. V roce 2012 byl náhradový poměr pro průměrnou hrubou mzdu 52,2 %.

Tabulka 3: Hrubý náhradový poměr pro Českou republiku (rok 2012)

	Medián	Příjem (v % průměrné mzdy)				
		50 %	75 %	100 %	150 %	200 %
Hrubý náhradový poměr	59,9 %	85,2 %	63,2 %	52,2 %	41,2 %	35,6 %

Zdroj: OECD¹⁷

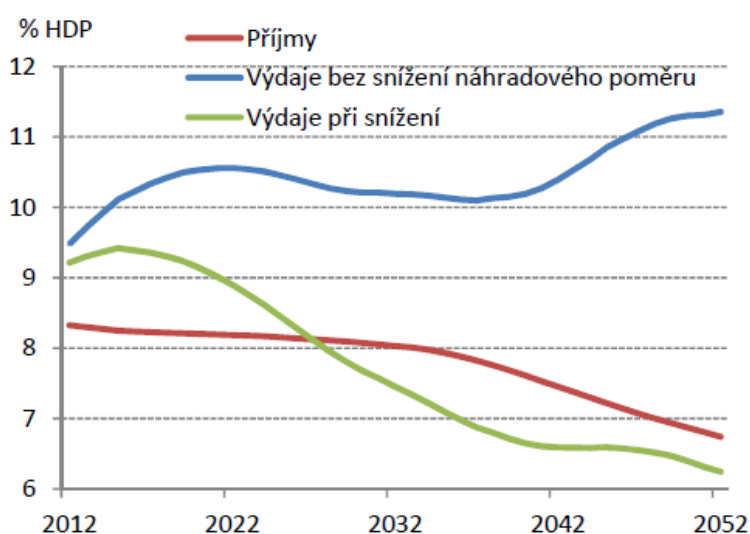
Z tabulky vyplívá, že člověk s průměrnou mzdou (tzn. 100 % průměrné mzdy) dosáhl v roce 2012 na důchod, který odpovídá 52,2 % průměrné mzdy. Má tedy nárok na více jak polovinu své průměrné mzdy. Pro nižší mzdy je náhradový poměr vyšší a pro nadprůměrné mzdy je zase menší. Například lidé pobírající nadprůměrnou mzdu, která je dvakrát větší než průměrná (200 % průměrné mzdy), mohli očekávat pouze necelých 36 % z jejich původní mzdy.

Bez účinných opatření by se ale tento poměr postupně snižoval. „*Seriózní analýzy ukazují, že v průběhu 30 – 40 let by mohl klesnout tento náhradový poměr až o 50 procent.*“¹⁸ Je tedy zřejmé, proč je nutná penzijní reforma.

¹⁷ *Pensions at a glance: public policies across OECD countries* [online]. 2013 [cit. 2014-02-18] ISSN 1995-4026. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2013-en

¹⁸ Proč jsou změny důchodového systému nevyhnutelné?. *Informační centrum vlády* [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/#x105666>

Graf 4: Příjmy a výdaje důchodového systému (% HDP)

Zdroj: SCHNEIDER, O.¹⁹

Graf 4 odhaduje vývoj výdajů důchodového systému. Pokud by se náhradový poměr nesnížil, výdaje by výrazně převyšovaly příjmy. Při snížení náhradového poměru by se situace mohla zvrátit a příjmy by byly větší než výdaje. Ovšem tohle jsou jen odhady. Nikdo s jistotou nemůže říct, co bude za 40 let.

Je tedy zřejmé, proč byla zavedena penzijní reforma. Demografické změny a ekonomické důvody jsou hlavními faktory zavedení reformy. Systém, který fungoval před zavedením reformy, nebyl trvale udržitelný a bylo potřeba zasáhnout. Nyní ale nastává otázka, zda reforma bude účinná. Pokud občané nebudou věřit v tří pilířový systém a budou spoléhat jen na státní důchody, nebude mít reforma žádný efekt. Je nutno ale také dodat, že důvěra v reformu nemůže vzniknout bez důvěry v současnou politiku.

¹⁹ Zdroj: SCHNEIDER, Ondřej. *Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému*. [online]. 2012 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2012_07.pdf

3 Penzijní reforma a II. pilíř

Důchodová reforma vstoupila v platnost dne 1. 1. 2013, kterou upravují tyto zákony:

- Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření
- Zákon č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření
- Zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření

Jedná se o zásadní změnu v penzijním systému, která z dosavadního dvou pilířového systému vytvořila nový tří pilířový. První pilíř zůstal bez zásadní změny (státní důchody), ale vznikl nový II. pilíř a III. pilíř je bývalé penzijní připojištění.

Tabulka 4: Penzijní systém

Penzijní systém od 1.1.2013		
I. PILÍŘ	II. PILÍŘ	III. PILÍŘ
	Dobrovolné	
Povinné důchodové pojištění (státní důchody)	Dobrovolné důchodové spoření (nově vzniklý pilíř)	Doplňkové penzijní spoření (dříve: penzijní připojištění)

3.1 I. Pilíř

Jelikož I. pilíř není hlavním tématem mé diplomové práce, zmíním jen základní fakta, která jsou nezbytná ke komplexnímu pochopení penzijního systému v České republice.

Prvním pilířem důchodového systému se rozumí státní důchody. Jedná se o průběžně financovaný systém, to znamená, že příspěvky od dnešních ekonomicky aktivních občanů zajišťují důchody dnešním důchodcům. Nevytváří se žádné rezervy pro teď pracující občany. Jejich důchody budou zajištěny pomocí odvodů budoucích generací.

Státní důchody slouží především jako ochrana proti chudobě ve stáří. Mají určitý solidární charakter – i když rozdíly mezi příjmy byly během pracovní kariéry i několikanásobné, rozdíl mezi důchody není velký. Státní důchod zajišťuje, že ve stáří budeme mít peníze většinou jen na základní životní potřeby.²⁰

První pilíř nám nemusí zajistit životní úroveň, na kterou jsme zvyklí, je tedy dobré se zajistit i jiným způsobem. Jednou z možností je využití dobrovolného II. nebo III. pilíře. Je na zvážení každého občana, zda se těchto pilířů zúčastní.

²⁰ Státní důchod. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/4>

3.2 Důchodové spoření - II.pilíř

Druhý pilíř je zcela novým prvkem v českém penzijním systému a je otázkou, zda bude přijat i obyvateli a zda jej budou využívat. Tento pilíř je tzv. dobrovolným fondovým penzijním spořením. Je určen pro občany, kteří se nespolehají jen na státní důchod a snaží se zaopatřit i jiným způsobem.

3.2.2 Pro koho je určen II. pilíř?

Do druhého pilíře může vstoupit každá fyzická osoba platící důchodové pojištění (do I. pilíře), která dosáhla minimálně 18 let a maximálně 35 let. Občané starší 35 let měli také možnost vstoupit do druhého pilíře, ale museli tak učinit do 30. 6. 2013 (6 měsíců od začátku fungování II. pilíře).²¹

Osoby, které nebyly aktivní²² na trhu práce v době spuštění II. pilíře a jsou starší 35 let, mají také možnost vstoupit do druhého pilíře. Jakmile se tyto osobou stanou poplatníky na důchodové pojištění do I. pilíře, začne jim běžet šestiměsíční lhůta, jako v předchozím případě.²³

Můžeme tedy říci, že každá osoba (ekonomicky aktivní) starší 18 let měla možnost vstoupit do tohoto dobrovolného penzijního spoření. I občané starší 35 let mohli využít této možnosti, nebyli tudíž znevýhodněni oproti mladším ročníkům.

3.2.3 Jak funguje II. pilíř?

Osoba, která se rozhodne vstoupit do druhého pilíře, si v první fázi vybere penzijní společnost, u které bude spořit. Penzijní společnost, která uzavírá smlouvu s klientem, je povinna předat jedno vyhotovení smlouvy Centrálnímu registru smluv. Ten ověří, zda zájemce splňuje stanovené podmínky – zda nepobírá starobní důchod a zda

²¹ Manuál k důchodové reformě. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf

²² Např. osoby na rodičovské dovolené, nezaměstnaní, osoby zdržující se v zahraničí atd.

²³ Důchodová reforma – základní fakta. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/72>

dodržel stanovené lhůty. Pokud jsou podmínky splněny, Centrální registr smluv zaregistruje smlouvu a tím vznikne účast ve druhém pilíři.²⁴

Z druhého pilíře nelze vystoupit, tudíž když zájemce o druhý pilíř podepíše smlouvu, je zavázán přispívat ze své mzdy určitou částku penzijní společnosti a to až do doby, než mu bude přiznán důchod.

Pojistné odváděné do II. pilíře

Účastník II. pilíře odvádí do povinného důchodového pojištění o 3 % méně z hrubé mzdy než lidé, kteří se tohoto pilíře neúčastní. Tyto 3 % slouží ke spoření ve vybrané penzijní společnosti. V praxi to znamená, že zaměstnanec neodvede státu na povinné pojištění celých 28 %²⁵, ale pouze 25 % z hrubé mzdy a 3 % odvede do penzijní společnosti. K těmto 3 % musí ovšem účastník II. pilíře přidat ještě další 2 % z hrubé mzdy, které rovněž odvede na spoření k dané penzijní společnosti.²⁶

Celkem bude tedy účastníkovi II. pilíře odvedeno 30 % z hrubé mzdy, bude tedy platit o 2 % více, než kdyby se neúčastnil. To znamená, že jeho příjem bude ponížen o 2 %. Na druhé straně, v penzijní společnosti se mu bude zhodnocovat 5 % a ne pouze 2 %, které odvádí navíc.

Je proto na zvážení každého z nás, zda si raději trvale sníží svůj příjem o 2 % a bude spořit u penzijní společnosti nebo si tyto dvě procenta ponechá (tedy nevstoupí do II. pilíře) a naloží s nimi jinak (např. jiná investice, užití peněz pro uspokojení svých potřeb).

²⁴ Důchodová reforma – základní fakta. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/72>

²⁵ Zaměstnavatel platí: 21,5 % z vyměřovacího základu

Zaměstnanec: 6,5 % z vyměřovacího základu

²⁶ Sazba pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2013 [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>

Není účastníkem II. pilíře

28 %
z hrubé mzdy
na sociální
pojištění

28 %
I.pilíř - povinné
důchodové
pojištění

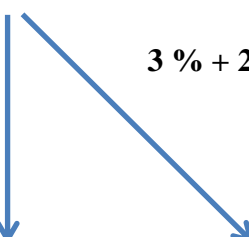
Je účastníkem II. pilíře

30 %
z hrubé mzdy

25 %
I.pilíř - povinné
důchodové
pojištění

3 % + 2 % z hrubé mzdy

5 %
Penzijní
společnost

O osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) nejsou samozřejmě ochuzené o možnost vstupu do II. pilíře. Princip je téměř totožný, jako u zaměstnance. Pokud je OSVČ pouze v I. pilíři, odvádí 29,2 % - 28 % důchodové pojištění a 1,2 % příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Ovšem pokud se bude účastnit důchodového spoření (II. pilíř), sazba pojištění se sníží na 26,2 % (25 % + 1,2 %) pro pojistné za celý kalendářní rok. Stejně jako zaměstnanec, i OSVČ připlatí ještě další 2 % z vyměřovacího základu²⁷. Do penzijní společnosti tedy poplácuje 5 % z vyměřovacího základu.²⁸

Příklad: Pan Novák dosáhne za rok 2013 zisku (příjem – výdaj) ve výši 300 000 Kč. Vyměřovací základ bude 150 000 Kč (50 % z 300 000 Kč). Při neúčasti ve II. pilíři zaplatí 29,2 % ze 150 000 Kč, tj. **43 800 Kč**, které pošle na účet OSSZ (Okresní správa sociálního zabezpečení). Při účasti ve II. pilíři zaplatí 26,2 % ze 150 000 Kč, tj. 39 300 Kč na účet OSSZ a 5 % ze 150 000 Kč, tj. 7 500 Kč zašle vybrané penzijní společnosti. Při účasti ve II. pilíři zaplatí celkem **46 800 Kč** za rok.

²⁷ Vyměřovací základ u OSVČ: 50 % z daňového základu, ale nesmí být nižší než minimální základ

²⁸ Sazba pojistného. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. 2013 [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>

Pokud účastník II. pilíře ztratí zaměstnání a bude bez příjmu, neplatí příspěvky penzijní společnosti. Začne platit až v době, kdy bude mít nový výdělečný příjem.

Způsob výplaty

Již v pojistné smlouvě se klient zaváže k určitému způsobu vyplácení svých naspořených prostředků. Rozlišujeme tyto druhy důchodu:

- a) doživotní starobní důchod,
- b) doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let,
- c) starobní důchod na dobu 20 let
- d) sirotčí důchod na dobu 5 let..²⁹

Doživotní starobní důchod

V případě, že si klient II. druhého pilíře zvolí jako formu vyplácení doživotní starobní důchod, bude mu ze svých úspor měsíčně vyplácen důchod, jehož výše záleží samozřejmě na délce spoření, na výši odvodů pojišťovně a na vybrané investiční strategii.

Výhodou je, že bude vyplácen do konce života. A to i v případě, že naspořené prostředky na osobním účtu již budou vyčerpány. V tomto případě, je pojišťovna povinna nadále poskytovat důchod.³⁰

Na druhé straně, pokud klient zemře krátce po zahájení čerpání důchodu z II. pilíře, užije jen malou část z naspořených peněz.

²⁹ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.

³⁰ Dědictví. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/74>

Doživotní starobní důchod s výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let

V případě, že si klient zvolí tento způsob výplaty, bude mu vyplácen důchod z naspořených peněz do konce života, stejně jako v předchozím případě. Je zde rozdíl v tom, že po jeho smrti bude osobě uvedené ve smlouvě, vyplácena pozůstalostní penze ve stejné výši jako byl starobní důchod klienta.³¹

Tento typ důchodu je nižší než doživotní starobní, protože je zde zohledněna i pozůstalostní penze.

Starobní důchod na dobu 20 let

Tento způsob výplaty spočívá v tom, že naspořené prostředky se rozpočítají na dobu 20 let. Pojišťovna poté vyplácí měsíčně odpovídající částku. V průběhu vyplácení se zbylé peníze na osobním účtu zhodnocují, to se promítne zvýšením penze v dalších letech. Ke snížení vyplácené částky dojít nemůže, penzijní společnost musí garantovat minimálně stejnou penzi jako v roce předchozím. Po 20 letech výplata končí.³²

Sirotčí důchod na dobu 5 let

Sirotčí důchod je vyplácen pouze v případě, že účastník důchodového spoření zemře ještě ve fázi spoření a dědic je mladší 18 let.³³

Při rozhodování o druhu důchodu je třeba brát v potaz, že daný druh ovlivní výši vypláceného důchodu. Např. doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu tří let bude nižší než doživotní starobní důchod.

³¹ Dědictví. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/74>

³² Dědictví. *Důchodová reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/74>

³³ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

Dědictví

Penzijní reforma přinesla mnoho změn. Jedna z nejdůležitějších a i hodně diskutovaných, je ta, že naspořené prostředky se stávají součástí dědického řízení. Lze tedy naspořenou penzi zdědit, ovšem za určitých podmínek.

Úmrtí účastníka ve spořicí době

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření říká, že i v tomto případě, se naspořené prostředky stávají součástí dědického řízení. Je-li dědic účastníkem důchodového spoření nebo se nejpozději ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o dědictví stane účastníkem důchodového spoření, penzijní společnost převede daný dědický podíl na osobní účet dědice. To znamená, že dědicové účastníci se II. pilíře nedostanou peněžní prostředky přímo, ale budou vloženy na jejich účty u penzijních společností (budou si je tedy moci vybrat až v době čerpání důchodu).

Pokud se ovšem dědic neúčastní důchodového spoření a ani se nebude účastnit ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o dědictví, penzijní společnost mu vyplatí peněžní prostředky do 1 měsíce ode dne, kdy o to písemně požádal.

Úmrtí účastníka při čerpání

a) doživotní starobní důchod

Výplata končí úmrtím účastníka a nestává se součástí dědického řízení.

b) doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let

Po dobu 3 let je zasílána pozůstalostní penze osobě uvedené ve smlouvě a to ve stejné výši jako byla starobní penze účastníka.

c) starobní důchod na dobu 20 let

Tento typ důchodu se stává součástí dědického řízení. Pokud účastník zemře dříve než za 20 let od začátku čerpání důchodu, budou zbývající

prostředky na osobním účtu vyplaceny dědicům. Tyto nevyčerpané prostředky jsou vyplaceny jednorázově.³⁴

Investiční strategie

Zákon o důchodovém spoření umožňuje účastníkům zvolit si jednu ze čtyř nabízených investičních strategií. Každý fond se vyznačuje jistou mírou rizika a na riziku závisí i očekávaný výnos. Čím rizikovější strategie, tím větší je očekávaný výnos. Účastníci si tedy mohou vybrat jeden z následujících fondů:

- fond státních dluhopisů
- konzervativní fond
- vyvážený fond
- dynamický fond

Nejméně rizikovým fondem je fond státních dluhopisů. Očekávaný výnos tohoto fondu je ale také nejmenší. V zákonu o důchodovém spoření je vymezeno, do kterých dluhopisů a nástrojů peněžního trhu mohou fondy investovat. Druhé nejmenší riziko má konzervativní fond, za ním následuje vyvážený fond a nejrizikovější je dynamický fond. Dynamický fond ovšem vyvažuje svou rizikovost větším očekávaným zhodnocením.

Odborníci a také ministerstvo práce a sociálních věcí doporučuje mladším ročníkům spořit spíše ve vyváženém nebo v dynamickém fondu, to znamená ve fondech s větší mírou rizika. V těchto fondech mohou výnosy z roku na rok hodně kolísat, ale z dlouhodobého hlediska by měly zpravidla nabízet lepší výnos.

Na druhou stranu, účastníkům, kteří budou spořit méně než asi 10 let, se doporučují fondy s malým rizikem (fond státních dluhopisů, konzervativní fond). Výnos je sice malý, většinou se očekává v rozmezí inflace, ale riziko je také malé.³⁵

Výběr investiční strategie je velmi důležitým krokem. Účastníci II. pilíře se musí rozhodnout, který fond je pro ně nejlepší a to i za předpokladu, že nemají dostatečnou

³⁴ Naspořené prostředky z druhého pilíře jako předmět dědictví. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 7. 9. 2012 [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13514/tz_070912a.pdf

³⁵ Způsob zhodnocení. *Důchodová reforma* [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/75>

„kvalifikaci“ (vzdělání, znalost problematiky). V tomto případě můžou dát na doporučení penzijního fondu, ale mohou také zvolit i jinou strategii, než fond doporučuje. Je na jejich uvážení, zda budou důvěřovat doporučení fondu či vlastní intuici nebo doporučení jiné osoby.

Pokud účastník druhého pilíře nebude spokojen s investiční strategií, kterou si zvolil, má právo ji změnit.

*„Zákon o důchodovém spoření výslovně stanoví pravidla pro přesun prostředků účastníka do méně rizikových fondů v definovaném období před dosažením důchodového věku. Zároveň bude penzijní společnost povinna písemně informovat účastníka o převodu, a to vždy nejpozději 60 dnů přede dnem převodu prostředků. Součástí takové informace bude i upozornění, že účastník s takovým převodem nemusí souhlasit včetně rizik spojených s tímto rozhodnutím. Účastník pak bude mít možnost penzijní společnost písemně požádat o to, aby jeho prostředky nebyly umístěny tak, jak zákon pro jeho věkovou skupinu doporučuje, ale aby byly ponechány ve stávajícím důchodovém fondu nebo aby byly převedeny do jiného, než zákonem doporučeného penzijního fondu. Penzijní společnost musí v takovém případě požadavku účastníka vyhovět“.*³⁶

Úplaty a poplatky

Investování ve druhém pilíři samozřejmě není zadarmo. Penzijní fondy mají ze zákona nárok na úplaty a poplatky. Úplaty jsou omezeny zákonem o důchodovém spoření. Úplaty jsou tvořeny:

- a) úplatou za obhospodařování majetku v důchodových fondech,
- b) u konzervativního důchodového fondu, vyváženého důchodového fondu a dynamického důchodového fondu úplatou za zhodnocení majetku v těchto důchodových fondech.³⁷

Výše úplaty za obhospodařování majetku v důchodových fondech nesmí překročit (dle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření):

³⁶ Způsob zhodnocení. *Důchodová reforma* [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/75>

³⁷ Dle zákona o důchodovém spoření je výše úplaty nejvýše 10 % z výše zhodnocení.

- 0,3 % z průměrné roční hodnoty fondového vlastního kapitálu v důchodovém fondu státních dluhopisů,
- 0,4 % z průměrné roční hodnoty fondového vlastního kapitálu v konzervativním důchodovém fondu,
- 0,5 % z průměrné roční hodnoty fondového vlastního kapitálu ve vyváženém důchodovém fondu,
- 0,6 % z průměrné roční hodnoty fondového vlastního kapitálu v dynamickém důchodovém fondu.

Penzijní fondy mohou také účtovat jednorázové poplatky a to za:

- a) změnu strategie spoření,
- b) převod prostředků účastníka k jiné penzijní společnosti,
- c) odeslání výpisu důchodového spoření častěji než jednou ročně,
- d) poskytování informací jiným způsobem, než stanoví tento zákon.³⁸

Cílem této kapitoly bylo popsat II. pilíř penzijního systému. Věnovala jsem pozornost financování systému, investičním strategiím či dědickému řízení v rámci II. pilíře. Čtenář by měl tedy získat základní informace fungování nově vzniklého pilíře.

³⁸ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření:

- za změnu strategie je poplatek nejvýše 500 Kč
- za převod prostředků účastníka k jiné penzijní společnosti je poplatek nejvýše 800 Kč
- zbývající poplatky určí penzijní fond, ale musí odrážet účelně vynaložené náklady na jejich provedení

4 Výhody a nevýhody II. pilíře

Následující kapitola je věnována výhodám a nevýhodám II. pilíře penzijního systému České republiky. Je na ně nahlíženo především z pohledu účastníka či potencionálního účastníka II. pilíře.

4.1 Výhody

➤ *Diverzifikace rizika*

Jednou z výhod důchodového spoření je to, že účastník II. pilíře může diverzifikovat své riziko. Nespolehá se pouze na státní důchod, financovaný z průběžného systému, který se vyznačuje citlivostí na demografické, ekonomické či politické změny.

Účastník se snaží snížit riziko tím, že investuje část svých prostředků i do penzijních fondů, které by mu měly zhodnocovat vložené prostředky. I. pilíř nám sice zajišťuje určitý důchod, ale jeho výši nyní neznáme a nevíme, zda nebude jeho hodnota v budoucnu výrazně nižší. Důchody z I. pilíře jsou ovlivňovány mnoha faktory a riziky. Ani ve II. pilíři nemůžeme říci, jakou budou mít vložené peněžní prostředky hodnotu. II. pilíř je ale ovlivněn jinými riziky a faktory než I. pilíř. Pokud budeme chtít snížit riziko, nabízí se možnost využít obou pilířů penzijního systému (popřípadě i III. pilíř – penzijní spoření).

Může se stát, že I. pilíř bude omezovat výdaje a tedy snižovat důchod. V tom případě, by II. pilíř mohl pomoci. Záleží ovšem na mnoha faktorech (doba spoření, investiční strategie, příjem,...).

Správná diverzifikace snižuje rizika a to platí i v případě důchodů. Je lepší pojistit si příjem na stáří i jinými zdroji, než jen státní penzí.

➤ *Výhody pro osoby s vyšším příjmem*

Druhý pilíř je výhodnější pro osoby s vyšším příjmem. Tyto osoby odvádí do důchodového fondového spoření více peněz než osoby s nižším příjmem a to se samozřejmě promítne i ve větším výnosu. Čím vyšší je tedy příjem, tím vyšší je i očekávaný výnos.

Pokud se ovšem rozhodnou využít pouze I. pilíř (státní důchod), musí počítat s tím, že výše budoucího důchodu nebude odpovídat odvedeným zálohám na sociální pojištění. I. pilíř je totiž postaven na principu solidarity (existence redukčních hranic³⁹).

II. pilíř může zajistit těmto osobám výrazně vyšší důchod, než kdyby se účastnili pouze I. pilíře.⁴⁰

➤ *Dědictví*

Nespornou a nejčastěji uváděnou výhodou je možnost dědit naspořené prostředky. Pokud účastník zemře ještě před zahájením výplaty důchodu, jsou jeho naspořené prostředky předmětem dědictví. Když účastník zahájí čerpání důchodu, stávají se také jeho úspory v penzijních fondech předmětem dědictví s výjimkou doživotního starobního důchodu, který v průběhu čerpání již nelze dědit.

Oproti státnímu důchodu je to velká výhoda, ale je potřeba zmínit, že pokud účastník zemře ještě před čerpáním důchodu a jeho dědic je také účastníkem II. pilíře,

³⁹ Redukční hranice vymezují, kolik procent našich příjmů se nám započítá do výpočtového základu důchodu. Pro rok 2014 platí tyto redukční hranice:

- příjmy do 11 415 Kč se započtou ve výši 100 % (I. redukční hranice)
- příjmy od 11 415 Kč do 30 093 Kč se započtou ve výši 26 % (II. redukční hranice)
- příjmy od 30 093 Kč do 103 768 Kč se započtou ve výši 22 % (III. redukční hranice)
- příjmy nad 103 768 Kč se započtou ve výši 3 %

Zdroj: Důležité údaje platné pro sociální zabezpečení v roce 2014. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 27. 12. 2013 [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2013/dulezite-udaje-platne-pro-socialni-zabezpeceni-v-roce-2014.htm>

⁴⁰ Záleží ovšem i na faktorech jako jsou: doba účasti ve II. pilíři, investiční strategie, stav finančních trhů, atd.

poputují zděděné prostředky na jeho účet u penzijní společnosti. Nebude moci tudíž volně disponovat s těmito zděděnými prostředky až do doby jeho čerpání důchodu.

➤ **Dohled ČNB, depozitář**

Jako určitou garanci důvěryhodnosti a spolehlivosti, můžou lidé brát dohled České národní banky (dále jen ČNB) a funkci depozitáře. V zákoně je jasně definováno, jakou má roli ČNB i depozitář. Jednou z činností ČNB je povolování penzijním společnostem vytvářet důchodové fondy a schvalování depozitářů penzijních společností.

Dle zákona o důchodovém spoření může být depozitářem pouze banka se sídlem na území České republiky nebo zahraniční banka s pobočkou v České republice, která má v bankovní licenci povolenou činnost depozitáře. Tato banka nesmí být členem stejné skupiny jako penzijní společnost, a to z důvodu, aby byla zajištěna nezávislost depozitáře.

„Depozitář důchodového fondu eviduje majetek v důchodovém fondu a kontroluje, zda penzijní společnost nakládá s majetkem v důchodovém fondu v souladu s tímto zákonem, depozitářskou smlouvou, smlouvami s účastníky a statutem důchodového fondu.“⁴¹

Penzijní společnosti mají tedy u depozitáře uschovány peníze klientů.⁴²

Dohled ČNB a depozitáře může tedy lidem posílit důvěru v tyto fondy. Penzijní společnosti se musí striktně držet daných pravidel. Funkce depozitáře zvyšuje bezpečnost penzijních společností. Zákaz majetkové propojení penzijní společnosti a depozitáře má za cíl eliminovat případné nelegální operace v rámci jedné finanční skupiny. Penzijní společnosti se tedy musí obrátit na konkurenční banku, která jim poskytne služby depozitáře.

⁴¹ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

⁴² Například depozitářem Raiffeisen penzijní společnosti a.s. je Československá obchodní banka a. s.

4.2 Nevýhody

➤ *Není možné vystoupit z II. pilíře*

Jedna z často zmiňovaných nevýhod II. pilíře je nemožnost vystoupit z této formy spoření. Vstoupí-li osoba do fondového důchodového spoření, nelze již vystoupit. Bude muset odvádět ze své mzdy část peněz do důchodového fondu a to po zbytek svého aktivního výdělečného života.

Vstup do II. pilíře je nevratný krok. Je proto třeba aby si každý řádně promyslel, zda se vzdá části své mzdy ve prospěch spoření a to až do doby čerpání důchodu. Jedná se o závazný čin, který potrvá většinou několik desítek let, proto je nutná obezřetnost a vzít v potaz všechna možná rizika a výhody.

Vystoupení z II. pilíře by uvítali zejména ti, kteří do něj vstoupili s vyšší mzdou/platem, ale v průběhu let se jim výrazně snížila (např. změna práce, dlouhodobá nemocenská, dlouhodobá nezaměstnanost, atd.). V těchto případech může být II. pilíř pro ně dokonce nevýhodný, protože státní důchod budou mít ponížen a není garantováno, že tento rozdíl pokryje důchodové spoření.⁴³

➤ *Investiční riziko*

Důchodové fondy spravované penzijní společnostmi, investují peníze svých klientů do různých druhů aktiv. Každý druh aktiv nese jiné riziko a s tím i výnosnost. Investování je pod dohledem ČNB a depozitáře, ale i při tomto dohledu může dojít ke ztrátám z důvodu výkyvů na finančním trhu.

Penzijní fondy nemohou svým klientům zaručit, že budou vykazovat neustálý růst investic. Především v dynamickém a vyváženém fondu může docházet k různým výkyvům. U důchodových fondů existují stejná tržní rizika jako u jiných investic, je proto mylné se domnívat, že důchodové fondy jsou bez rizika, protože jsou přísně

⁴³ Účastníci II. pilíře přispívají na státní důchody 25 % z hrubé mzdy. Kdežto při neúčasti v důchodovém spoření přispívají ve výši 28 % z hrubé mzdy. Rozdíl činí 3 %, proto je státní důchod pro účastníky II. pilíře proporčně ponížen.

regulovány a pod neustálým dohledem. Ve skutečnosti nemohou ani garantovat, že výnos bude větší než míra inflace.

V nedávné době jsme byli svědky rozsáhlé ekonomické krize, která měla samozřejmě dopad na různé fondy po celém světě. Krize znehodnotila úspory mnoha lidí. Jelikož spoření v důchodovém fondu je dlouhodobé, je pravděpodobné, že v průběhu spoření se účastníci setkají s různými druhy krizí a výkyvů. Je nutno ale podotknout, že po překonání krize, vykazují fondy většinou růst a v dalších letech vykompenzují ztráty.⁴⁴

Ale: „čím později krize účastníka zasáhne, tím má ničivější dopady na jeho dlouhodobé úspory a z toho vyplývající důchod.“⁴⁵ Pokud klienta zasáhne krize těsně před vyplácením své penze, jeho naspořené prostředky mohou být výrazně znehodnoceny.⁴⁶

Dalším faktem je, že vklady důchodového spoření nejsou pojištěny u Fondu pojištění vkladů, jako například vklady na běžných účtech. Tento fakt může případné zájemce o důchodové spoření odradit. Penzijní společnosti uvádějí, že spoření v důchodových fondech je velmi bezpečné, ale jisté riziko zde existuje a je potřeba jej brát v potaz.

⁴⁴ Nemusí to být ovšem pravidlem. Finanční trhy se neustále vyvíjí a nikdo nemůže s jistotou říci, že se budou nadále chovat, jako v minulosti.

⁴⁵ *Ženy a penze*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s, 2012, s. 16. ISBN 978-80-87110-25-6.

⁴⁶ Zákon o důchodovém spoření stanovuje investiční strategii, pro účastníky, kteří mají 10 let před dosažením důchodového věku. Účastník ovšem může tuto strategii odmítnout a zvolit si vlastní, ovšem na své riziko.

Investiční strategie pro účastníka důchodového spoření:

- a) 10 let před dosažením důchodového věku – konzervativní nebo ve vyvážený důchodový fond,
- b) 9 let před dosažením důchodového věku - konzervativní nebo ve vyvážený důchodový fond, přičemž nejméně však 20 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu,
- c) 8 let před dosažením důchodového věku - konzervativní nebo ve vyvážený důchodový fond, přičemž nejméně 40 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu,
- d) 7 let před dosažením důchodového věku - konzervativní nebo ve vyvážený důchodový fond, přičemž nejméně 60 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu,
- e) 6 let před dosažením důchodového věku - konzervativní nebo ve vyvážený důchodový fond, přičemž nejméně 80 % hodnoty prostředků účastníka musí být uloženo v konzervativním důchodovém fondu,
- f) 5 let před dosažením důchodového věku - veškeré prostředky účastníka umístěny v konzervativním důchodovém fondu.

➤ *Nemožnost jednorázového výběru naspořených peněz*

Poté co účastník splní povinnou dobu pojištění a bude mu přiznán důchod, vzniká mu nárok také na vyplácení důchodu z dobrovolného důchodového spoření. Tento důchod je vyplácen dle zvoleného způsobu výplaty a to v měsíčních splátkách.

Současná legislativa neumožňuje, aby si účastník jednorázově vybral své naspořené prostředky. Na jeho osobním důchodovém účtu může být uložen významný objem peněžních prostředků, ale nemůže s nimi volně disponovat. Budou mu zasílány pouze pravidelné měsíční výplaty, jejichž výše je závislá na zvoleném způsobu čerpání.

Legislativa tedy neumožňuje vybrat si potřebné peníze v nouzi, například pro léčbu závažné nemoci. I když bude mít účastník naspořeno dostatečné množství peněz na pokrytí nákladů spojených s léčbou, i přesto nebude moci tyto peníze využít.

Je to jisté omezení, které může odradit řadu potencionálních klientů penzijního spoření. Toto omezení může být vnímáno velmi negativně, protože de facto zabraňuje plně využívat vlastní naspořené peníze.

➤ *Dědictví při účasti v penzijním spoření*

Dědictví v rámci fondového důchodového spoření je vnímáno jak výhoda oproti I. pilíři, kde nárok na dědictví nevzniká. Mnoho občanů se domnívá, že naspořené peníze se automaticky stávají předmětem dědického řízení. Z předchozí kapitoly ovšem víme, že to neplatí u doživotní penze.

Pokud účastník zemře ještě ve spořicí době (tzn. nebyl mu ještě přiznán nárok na starobní důchod) a jeho dědic je také účastníkem II. pilíře, budou zděděné prostředky převedeny na osobní účet dědice u penzijní společnosti.

V praxi to znamená, že dědic může začít používat zděděné prostředky až v době, kdy mu bude přiznán důchod. I po přiznání důchodu, ovšem nemůže jednorázově vybrat tyto peníze.

Zděděné finanční prostředky pouze navýšily hodnotu na osobním účtu klienta. Budou se tedy chovat stejně jako naspořené peníze.

Tato kapitola stručně shrnula základní výhody a nevýhody fondového důchodového spoření. Nejsou zde zahrnuty úplně všechny výhody a nevýhody. Přesto

podává základní informace, které je nutno znát a vzít v úvahu, při rozhodování o vstupu do důchodového spoření.

V této kapitole jsem nezmínila politické riziko. Bylo to zcela záměrné. Politické riziko se totiž týká všech pilířů penzijního systému. Není to riziko typické jen pro II. pilíř. Politici mohou zasahovat do fungování jak prvního, druhého nebo i třetího pilíře.

Je možné, že II. pilíř bude zrušen nebo upraven, ale také může zůstat beze změny. I první pilíř může být výrazně upraven. Nikdo s jistotou nemůže říci, jak se bude vyvíjet politická situace a s tím i český penzijní systém.

5 Penzijní systémy v zahraničí

V následující kapitole popíši penzijní systémy v jednotlivých zemích. Jako zástupce jsem vybrala pouze evropské státy, protože evropský model sociální politiky je nám nejbližší.

5.1 Slovenská republika

Reforma důchodového systému na Slovensku byla a stále je velmi diskutovaným tématem. Byla to jedna z nejpodstatnějších změn sociálního zabezpečení od roku 1989. Mimo jiné, slovenská podoba reformy patří pravděpodobně k jedněm z nejradikálnějších v Evropě.⁴⁷

Stejně jako v České republice, hlavní důvody vzniku reformy byly demografické důvody, jako například snižování porodnosti, zvyšující se průměrná délka života. Dalším problémem Slovenské republiky byl nárůst obyvatelstva závislého na sociálních dávkách ale přitom klesající poměr aktivního obyvatelstva. Tyto trendy zapříčinily diskuzi o potřebě změny systému a následnou reformu důchodového systému.

Před důchodovou reformou byl penzijní systém postaven převážně na průběžném systému financování. Byl zde také silný princip solidarity, to znamená, že rozdíly mezi důchody nebyly velké. Závislost příjmů na výši důchodu nebyla tedy nijak značná. Slovenský model důchodového systému byl tedy velmi podobný s českým.

Vývoj reformy

Dne 1. 1. 2004 vešla v platnost první část důchodové reformy. Měnil se pouze průběžný systém financování (I. pilíř). Výpočet důchodu se stal spravedlivějším. Výše příjmu více odrážela výši starobního důchodu, projevila se zde větší zásluhovost. Po reformě měl tedy člověk s vyšším příjmem i větší důchod.⁴⁸

⁴⁷ Koldinská, Kristina, ed. a Štefko, Martin, ed. *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. s.190. 240 s. ISBN 978-80-87284-14-8.

⁴⁸ HANULIAKOVÁ, Mária. *Starobný dôchodok*. Banská Bystrica, 2011. Dostupné z: http://is.bivs.cz/th/14050/bisk_b/Starobny_dochodok_-_Maria_Hanuliakova.txt. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha, zahraničná vysoká škola Banská Bystrica. Vedoucí práce JUDr. Miloš Lacko, PhD.

O rok později, dne 1. 1. 2005, nabyl účinnosti zákon o starobním důchodovém spoření. Vznikl nový třípilířový systém.

- I. pilíř – povinné důchodové pojištění (slouží k průběžnému financování)
- II. pilíř - starobní důchodové spoření
- III. pilíř - dobrovolné doplňkové důchodové spoření (již existoval, ale proběhly určité změny)

Dle tohoto zákona se museli občané rozhodnout v termínu od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2006, zda vstoupí či nevstoupí do II. pilíře. A kdo se může účastnit důchodového spoření? Všichni, kteří již někdy platili důchodové pojištění. Další podmínkou je, že účastník II. pilíře musel být registrován v důchodovém spoření minimálně 10 let před odchodem do důchodu.⁴⁹

Tento zákon také stanovil, že prvopojištěnci⁵⁰ se museli povinně účastnit starobního důchodového spoření.

Slovenští občané odvádí na povinné důchodové pojištění 18 % z vyměřovacího základu. Pokud se účastní pouze I. pilíře, je všech 18 % odvedeno Sociální pojišťovně.⁵¹ Při účasti ve II. pilíři, byla polovina (9 %) odvedena do povinného důchodového pojištění (I. pilíř) a druhá polovina odvedena do zvolené Důchodové správcovské společnosti (DSS) na klientův osobní důchodový účet.⁵²

Stejně jako v českém důchodovém systému, tak i ve slovenském se stávají úspory na osobním důchodovém účtu u dané DSS předmětem dědického řízení.

Od vzniku reformy proběhla již řada změn. Například novela zákona o starobním důchodovém spoření z roku 2007 umožnila výstup z druhého pilíře, ale zároveň také umožnila vstup osobám, které toho nevyužili v zákonném termínu. Tento výstup/vstup byl ovšem časově omezen. Možnosti vystoupit využilo 106 588 účastníků

⁴⁹ Zákon o starobnom dôchodkovom sporení. STRÝČKOVÁ, Ing. Jolana. *Elektronické právne informácie* [online]. 2005 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~Main/TPrintWithHeader.ascx&phContent=~EDL/ShowArticlePrint.ascx&ArticleId=7719>

⁵⁰ Osoby, které před 1. 1. 2005 nebyly nikdy plátcí důchodového pojištění, dle zákona o sociálním pojištění.

⁵¹ Inštitúcie zabezpečujúci sociálny pojišteni.

⁵² Škola sporiteľa: Charakteristika starobného dôchodkového sporení. 2 pilier [online]. © 2012 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.2pilier.sk/skolasporiteľa-abeceda.htm>

a možnosti vstupu využilo 22 760 osob. V případě výstupu z II. pilíře se naspořené peníze převedly k Sociální pojišťovně.⁵³

Další změna se týká mladých lidí, kteří ještě nikdy neodváděli důchodové pojištění Sociální pojišťovně, tzn., ještě nebyli zaměstnáni nebo nepodnikali. Od 1. 1. 2008 nejsou povinni vstoupit do II. pilíře, stal se pro ně dobrovolným.⁵⁴

Zákon č. 434/2008 sb. povoluje další vstup nebo výstup z II. pilíře. Zase je zde časové omezení a to více jak půl roku.

Od dubna roku 2012 platí automatické zařazení provpojištěnců do II. pilíře. Mají ovšem možnost vystoupit a to do dvou let od vstupu.⁵⁵

Poslední velká a zásadní změna proběhla v roce 2012. Od 1. září 2012 se mění sazba příspěvků na starobní důchodové spoření a to z 9 % na 4 %. Tato sazba je pevně stanovena až do roku 2016. Poté se bude každý rok zvyšovat o 0,25 %, tak aby v roce 2014 dosáhla 6 %. Od 1. 1. 2013 je účastníkům II. pilíře umožněno přispívat si na svůj osobní důchodový účet. Zase se otevírá možnost vstoupit či vystoupit z II. pilíře (časově omezeno).⁵⁶

⁵³ STAROBNÉ DÔCHODKOVÉ SPORENIE V DÔCHODKOVOM SYSTÉME SR. RIEVAJOVÁ, Eva a Silvia OŠKOVÁ. *Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní: Aktuální otázky sociální politiky* [online]. 2011 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <https://aosp.upce.cz/article/download/91/81>

⁵⁴ Zákon č. 555/2007 sb.

⁵⁵ Zákon č. 334/2011 sb.

⁵⁶ Zákon č. 252/2012 sb.

Od reformy důchodového systému na Slovensku uběhlo již 10 let a můžeme vidět, že se neustále vyvíjela. Proběhlo mnoho změn. Byly to významné změny a podle mého názoru jich bylo v tak krátkém časovém úseku mnoho, a proto může být obtížné se v důchodovém systému zorientovat.

Během těchto 10 let bylo 3krát umožněno vstoupit do II. pilíře i těm, kteří toho nevyužili v zákonné lhůtě. Této výhody ovšem nevyužilo příliš mnoho obyvatel. Daleko více se využívala možnost vystoupit, která byla umožněna také ve třech obdobích. Na otázku proč lidé více vystupovali, než vstupovali nelze najít jednoznačnou odpověď. Některé mohla odradit například neustálá úprava důchodového systému nebo nízké zhodnocení v důchodových fondech (ovlivněno finanční krizí).

Velkou změnou byla změna odváděné sazby do II. pilíře. Snížila se o více než polovinu. Tato změna byla nutná, protože II. pilíř odvedl značnou část příjmu na průběžný důchodový systém. Deficit, který vznikl zavedením II. pilíře, byl kryt až do roku 2010 penězi z privatizace. Tyto prostředky však došly a nyní je deficit kryt ze zdrojů státního rozpočtu, čímž se zvyšuje zadlužování. Proto byla tato sazba snížena.⁵⁷

Od českého důchodového systému se ten slovenský liší v mnoha faktorech. I když obě země mají tří pilířový systém, každá pojala tyto pilíře odlišně. Například český účastník II. pilíře musí odvádět i část peněz ze své hrubé mzdy, tudíž dojde ke snížení mzdy. Na Slovensku snížení mzdy nepocítí, protože dochází „jen“ k přerozdělení mezi důchodové pojištění a starobní důchodové spoření.

Jak bude nadále fungovat současný důchodový systém Slovenské republiky, ukáže čas. Jelikož byla reforma mnohokrát měněna, nevylučují se v budoucnu i další změny, které by měly vést k udržitelnému důchodovému systému.

⁵⁷ Otázky a odpovede. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/otazky-odpovede/>

5.2 Maďarsko

Stejně jako v České republice i v Maďarsku fungoval před důchodovou reformou průběžný systém financování. Tento systém ovšem zaznamenal na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století značné problémy. V Maďarsku propukla hospodářská krize (snížení HDP o jednu pětinu během krátké doby) a problémy s sebou nesla i změna politického režimu. Do roku 1990 byla v Maďarsku téměř plná zaměstnanost, ale v období transformace 1990-1993 se snížila zaměstnanost o téměř 20 %.⁵⁸

Snížení zaměstnanosti způsobilo problémy sociální politice, proto bylo nutné přejít k reformám. Cílem bylo zajistit snížení výdajů státního rozpočtu.

V roce 1998 byla provedena reforma důchodového systému. Touto reformou vznikl třípilířový důchodový systém: I. pilíř - průběžný systém, II. pilíř - pilíř kapitálového financování, III. pilíř - dobrovolné soukromé penzijní fondy (existoval již dříve). Pro nově vstupující na trh práce se stal II. pilíř povinným, pro ostatní se stal volitelným. Mohli si tedy vybrat, zda do něj vstoupí či ne.⁵⁹

Vytvoření nového pilíře znamenalo úspěch a do konce září 1999 do něj vstoupila přibližně polovina aktivního obyvatelstva (více než 2 miliony obyvatel⁶⁰). Do roku konce roku 2008 měl II. pilíř 2,9 milionů účastníků. „*Nejschůdnějším objasněním velkého množství dobrovolných vstupů do tohoto systému je pravděpodobně skutečnost, že si jednotlivci uvědomili, že tržní riziko vyplývající ze shromažďování úspor v penzijním fondu je nižší než politické riziko účasti výhradně na systému průběžného financování, jež má velmi malou kredibilitu a celkově negativní hodnocení.*“⁶¹

⁵⁸ Koldinská, Kristina, ed. a Štefko, Martin, ed. *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. s.177. 240 s. ISBN 978-80-87284-14-8.

⁵⁹ ROCHA, Roberto a Dimitri VITTAS. Social security pension reform in Europe. *The Hungarian Pension Reform: A Preliminary Assessment of the First Years of Implementation* [online]. Editor Martin S Feldstein, Horst Siebert. Chicago: University of Chicago Press, 2002 [cit. 2014-03-03]. DOI: 0-226-24108-4. Dostupné z: <http://www.nber.org/chapters/c10679.pdf>

⁶⁰ Maďarsko má necelých 10 milionů obyvatel

⁶¹ Koldinská, Kristina, ed. a Štefko, Martin, ed. *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. s.178. 240 s. ISBN 978-80-87284-14-8.

Dalším důvodem obrovského zájmu mohlo být také určité zajištění výše důchodu v rámci II. pilíře. Tyto záruky byly ale v roce 2001 zrušeny.⁶²

Odváděné příspěvky do II. pilíře se v průběhu let měnily (od 6 % do 8 % z hrubé mzdy zaměstnance). Tyto příspěvky byly placeny ze strany zaměstnance, odvody na důchodové pojištění placené zaměstnavatelem putovaly do průběžného systému. Pokud se zaměstnanec neúčastnil II. pilíře, byly odvody placené zaměstnancem zaslány do I. pilíře.⁶³

Ovšem problémy na sebe nenechaly dlouho čekat. Pokud by penzijní systém fungoval beze změny, v roce 2011 by byl deficit 900 miliard forintů.⁶⁴ V roce 2010 proto došlo k další reformě penzijního systému, která měla za cíl snížení deficitu veřejných financí, který byl do značné míry způsoben odlivem finančních prostředků do II. pilíře. Po této reformě již II. pilíř nebyl výhodný a zůstalo v něm jen mizivé procento obyvatel.

A v čem vlastně tato reforma spočívala? Aby vláda mohla snížit veřejný dluh, snažila se přesunout co nejvíce úspor z druhého pilíře do pilíře prvního. Aby toho dosáhla, přesměrovala dočasně všechny příspěvky z II. pilíře do průběžného systému. Reforma umožnila všem opustit II. pilíř a přejít do průběžného systému. Občané měli možnost si zvolit, zda zůstanou ve II. pilíři nebo přejdou do prvního. Pokud by ovšem zůstali ve druhém pilíři, neměli by nárok na důchod z I. pilíře. Tento fakt způsobil, že naprostá většina účastníků II. pilíře vystoupila.⁶⁵

Z necelých 3 milionů účastníků II. pilíře vystoupilo 97 %, nicméně 100 000 lidí se rozhodlo setrvat i přes nepříznivé podmínky. Předpokládalo se, že tato reforma pomůže snížit deficit z 3,8 % HDP na méně než 3 % HDP v roce 2011. Nakonec se ho podařilo snížit až na 2,43 % HDP.⁶⁶

⁶² Koldinská, Kristina, ed. a Štefko, Martin, ed. *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. s.183. 240 s. ISBN 978-80-87284-14-8.

⁶³ *Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries*, OECD Publishing. [online]. 2013 [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2011-en

⁶⁴ Jedná se o odhad Ministerstva národního hospodářství

⁶⁵ MINISTRY FOR NATIONAL ECONOMY. The reform of the Hungarian pension system: (A reformed reform). Budapest, 2010 [cit. 2014-03-03]., 9 s. Dostupné z: <http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/97A1F1F0-92D7-42AE-A8AD-49A260C81066/0/ThereformoftheHungarianpensionsystem.pdf>

⁶⁶ Hungary. *Pension and Development network* [online]. © 2009 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.pensiondevelopment.org/116/hungary.htm>

Maďarský důchodový systém nám ukazuje, jak také může dopadnout vícepilířový systém. II. pilíř sice nebyl oficiálně zrušen, ale byly nastaveny tak nevýhodné podmínky, že jen pár lidí se rozhodlo v něm nadále zůstat.

Reforma z roku 2010 bývá často zmiňovaná jako argument proti zavedení vícepilířového systému. Maďarsko se tedy stalo jakýmsi „odstrašujícím“ případem.

Můžeme se jen dohadovat o tom, jak by to dopadlo, kdyby tato osudná reforma nevznikla. Zadlužování by patrně nadále rostlo a musela by nastat jiná opatření. Politické riziko není přítomné jen ve II. pilíři. Stejně tak mohl být výrazným způsobem zreformován průběžný systém.

Reforma důchodového systému v Maďarsku, která zavedla tři základní pilíře, nebyla nakonec úspěšná. II. pilíř odvedl velkou část peněz z průběžného systému a to díky nebývalému zájmu obyvatel. Na otázku proč obyvatelé v tak velkém měřítku vstupovali do kapitálového spoření, není možné odpovědět jednoznačně. Někteří zastávají názor že, lidé dali přednost tržnímu riziku před politickým (nakonec, ale právě politické riziko zapříčinilo pád II. pilíře). Mohlo to být způsobeno i špatnou informovaností, proto do II. pilíře vstupovali i ti, pro které nebyl výhodný. Jistou motivací mohl být i fakt, že naspořené prostředky ve II. pilíři byly předmětem dědictví.

Maďarsko vzbudilo svou poslední reformou velký rozruch a zapříčinilo diskuzi o vícepilířovém systému. Ne každý důchodový systém, který je založen na více pilířích, je úspěšný. Při zavádění reformy je potřeba vzít v úvahu řadu aspektů, jako je ekonomická situace, kulturní myšlení, chování obyvatel, atd.

Každá reforma musí být šita na míru danému státu. V případě Maďarska se to bohužel nepovedlo.

5.3 Polsko

Polsko je další zemí střední Evropy, ve které v minulých letech probíhaly důchodové reformy.

I tato země zavedla třípilířový systém. Jako v předchozích případech, první pilíř je průběžný systém financování, druhý pilíř je založen na kapitálovém financování a třetí je dobrovolným doplňkovým spořením.

Vícepilířový důchodový systém vznikl v roce 1999, tedy o rok později než v Maďarsku. Pro osoby mladší 30 let, se stal druhý pilíř povinným. Ostatní si mohli zvolit, zda do něj vstoupí či ne. Správcovské společnosti, které spravují důchodové fondy, mohly až do roku 2005 spravovat pouze jeden fond. Poté jim bylo umožněno spravovat dva – jeden konzervativní a druhý s rizikovějším investičním portfoliem. V roce 2009 bylo ve II. zaregistrováno již přes 14 milionů osob (počet obyvatel Polska – 38,5 mil.)⁶⁷

V roce 2011 proběhla reforma důchodového systému, která snížila příspěvky odváděné do II. pilíře a to z 7,3 % z hrubé mzdy na 2,3 % (je ovšem plánováno, že do roku 2017 bude tato sazba zvýšena na 3,5 %). Jako v případě Maďarska, i Polsko se tímto krokem snaží snížit deficit veřejných financí. Zavedení druhého pilíře totiž znamenalo odliv financí z průběžného systému a to ve výši 1,7 % HDP (v roce 2010), což je více než se předpokládalo.⁶⁸

Tento zásah do důchodového systému vyvolal otázku o výhodnosti druhého pilíře.

Polsko stejně jako Slovensko a Maďarsko se uchýlilo ke kroku, který nakonec snížil sazby odvodů do II. pilíře. Všechny tyto země se snažili snížit deficit veřejných

⁶⁷ KOPULETÝ, Martin. *Důchodový systém - polská a maďarská reforma v kontextu českého ekonomického systému*. Brno, 2010 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/99559/esf_m/Diplomka_final.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce prof. Ing. Antonín Slaný, CSc.

⁶⁸ Égert, B. (2012), *The Impact of Changes in Second Pension Pillars on Public Finances in Central and Eastern Europe*, OECD Economics Department Working Papers, No. 942, 2012 [cit. 2014-03-03]. OECD Publishing. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/5k9fltdtxbr6-en>

financí, který byl do značné míry způsoben odlivem finančních prostředků z průběžného systému do II. pilíře.

Všechny tyto reformy jsou poměrně čerstvé. Jejich efekty se projeví až v průběhu několika desetiletí. Proto budou i nadále pokračovat diskuze o úspěšnosti a prospěšnosti daných reforem.⁶⁹

Důchodové reformy bývají velmi nepopulárním tématem téměř ve všech vládách. Pozitivní výsledky reforem se obvykle dostaví až za mnoho let, zatímco náklady se projeví téměř okamžitě. Je proto jasné, že budou kritizovány a bude na ně nahlíženo velmi skepticky.

Co se týče reforem důchodových systémů v Polsku, Maďarsku a Slovensku, můžeme konstatovat, že vlády výrazně omezily II. pilíř ve prospěch průběžného systému a to především z důvodu snížit deficit veřejného rozpočtu. Projevila se i snaha plnit Maastrichtská kritéria. Ty říkají, že deficit veřejného rozpočtu nesmí překročit 3 % HDP.

Jak by pokračovaly důchodové systémy bez zásahu do II. pilíře, zůstane nezodpovězenou otázkou. Můžeme jen sledovat následující vývoj.

V České republice je na II. pilíř nahlíženo velmi skepticky a nedůvěřivě. Je to do jisté míry zapříčiněno i situací v okolních zemích, kde se od II. pilíře spíše odstupuje nebo se výrazně omezuje. Existují ovšem i země, ve kterých má tento pilíř dlouholetou tradici a je velmi úspěšný.

⁶⁹ V případě Maďarska se o úspěšnosti reformy již bavit nemusíme. Můžeme říci, že politická rozhodnutí vrátila důchodový systém do stavu, který byl velmi podobný před reformou.

5.4 Dánsko

Dánský důchodový systém lze označit za jeden z nejlépe fungujících v Evropě. Dle *Melbourne Mercer Pension Global Index*⁷⁰ byl dokonce důchodový systém Dánska v roce 2013 označen za nejlepší.

Dánský systém je rozdělen do tří základních pilířů.

- I. pilíř – dvě úrovně:
 - průběžný systém - veřejná penze
 - fondový systém - ATP, SUPP⁷¹
- II. pilíř – zaměstnanecká penzijní schémata (povinná pouze pro zaměstnance)
- III. pilíř – doplňkové spoření

První pilíř je státním povinným pilířem, který se skládá ze dvou částí. Veřejná penze je financována průběžným systémem, zatímco ATP penze je založena na fondovém financování. Do ATP musí přispívat každý od 16 do 65 let, pokud pracuje víc jak 9 hodin týdně. Příspěvky do ATP jsou hrazeny zaměstnavatelem (2/3) a zaměstnancem (1/3). Příspěvky jsou závislé na počtu odpracovaných hodin, činí přibližně 1 % průměrného platu.⁷²

Druhý pilíř je založen výhradně na fondovém financování. Veškeré fondové financování probíhá bez příspěví státu, tzn., že všechny příspěvky jsou hrazeny pouze zaměstnancem a zaměstnavatelem. Tyto příspěvky jsou ovšem daňově odečitatelnými položkami. Existuje velké množství penzijních institucí (penzijní fondy, penzijní podnikové fondy, pojišťovací společnosti), které nabízejí spoření v rámci II. pilíře. Příspěvky na zaměstnanecké spoření se pohybují v rozmezí 9 % do 17 % a jsou založeny na kolektivních dohodách.⁷³

⁷⁰ The Melbourne Mercer Global Pension Index srovnává důchodové systémy 18 vybraných zemí a hodnotí je. Je bráno v úvahu, jak je daný systém prospěšný, udržitelný a jak je přijímán obyvateli jednotlivých zemích.

⁷¹ ATP – zaměstnanecká doplňková penze – povinná účast

SUPP – zaměstnanecké doplňkové penzijní schéma pro příjemce předběžného důchodu, poskytovaného na základě zdravotního stavu - dobrovolná účast

⁷² GUARDIANCICH, Igor. *Current pension system: first assessment of reform outcomes and output*. [online]. 2010 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://www.sopol.at/get_file.php?id=1058

⁷³ GUARDIANCICH, Igor. *Current pension system: first assessment of reform outcomes and output*. [online]. 2010 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: http://www.sopol.at/get_file.php?id=1058

Třetí pilíř je doplňkovým spořením s dobrovolnou účastí.

Dánský penzijní systém má dlouholetou historii a v posledních letech se vypracoval na jeden z nejlépe fungujících v Evropě. Životní úroveň dánských důchodců je vysoká. Náhradový poměr, tj. podíl průměrného starobního důchodu a průměrné hrubé mzdy, je přes 80 %. Mnoho dánských důchodců pobírá dokonce větší penzi, než v dřívějším zaměstnání.

Tabulka 5: Hrubý náhradový poměr v Dánsku (rok 2012)

	Medián	Příjem (v % z průměrné mzdy)				
		50 %	75 %	100 %	150 %	200 %
Hrubý náhradový poměr	83,7 %	120,7%	92,5%	78,5%	64,4%	57,4%

Zdroj: OECD⁷⁴

To, že Dánové mají takto vysoký náhradový poměr, je zapříčiněno značným zapojením zaměstnavatelů do důchodového systému, ale i vlastními úsporami Dánů. Mají velký výběr různých spoření, která aktivně využívají a tím si naspoří dostatečné prostředky na stáří.

Takto fungující důchodový systém je ale také umožněn díky povahovým rysům Dánů, kteří myslí do budoucnosti a ve velké míře využívají i dobrovolných spoření.

⁷⁴ *Pensions at a glance: public policies across OECD countries* [online]. 2013 [cit. 2014-03-09]. ISSN 1995-4026. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2013-en

V této kapitole jsem ukázala, jak fungují důchodové systémy ve čtyřech evropských zemích – Slovensko, Maďarsko, Polsko a Dánsko. Země bývalého východního bloku se v rámci vícepilířového systému potýkají se značnými problémy a proto vznikaly nové reformy, které omezovaly zejména II. pilíř (fondový pilíř). Jako protipól těchto systémů je Dánsko, kde tento systém funguje téměř bez problémů a zajišťuje vysokou životní úroveň důchodců.

Každá ze zmíněných zemí má odlišný důchodový systém, ale všechny se pokusily pomocí II. pilíře zajistit udržitelný systém, který by zajišťoval ve stáří určitou životní úroveň. Bohužel, ne vždy se II. pilíř osvědčil.

Tyto systémy byly nastaveny tak, že odváděly velkou část prostředků z průběžného systému a negativně tak ovlivňovaly veřejné finance. Dánsko zvolilo jinou cestu, II. pilíř je financován bez příspěví státu, tudíž nemá vliv na deficit veřejných financí.

Dánský systém se může jevit jako dobrá předloha fungujícího důchodového systému, ale není zaručeno, že by fungoval i v jiných zemích. Záleží i na mentalitě obyvatel, ekonomické situaci státu nebo politické stabilitě.

Neexistuje univerzální důchodový systém, který by fungoval správně ve všech zemích. Každá země si musí najít svou cestu, která bude vyhovovat tamnímu obyvatelstvu.

Praktická část

6 Výpočet důchodu a odhad penze z II. pilíře

V této kapitole se budu věnovat výpočtu státního důchodu a také tomu, jak účast ve II. pilíři ovlivní jeho výši. Pomocí důchodové kalkulačky Ministerstva práce a sociálních věcí zde uvedu odhady penzí z II. pilíře pro různé hrubé příjmy při různých mírách zhodnocení.

6.1 Výpočet státního důchodu

Výše státního důchodu je ovlivněna příjmy, kterých jsme dosahovali v aktivním životě, ale také případnou účastí ve II. pilíři. Účastníci fondového spoření odvádí do I. pilíře o 3 % méně (ty jsou převedeny do důchodových fondů), proto je jejich důchod menší.

Na názorném příkladu provedu porovnání důchodu osob účastnících se pouze průběžného systému a osob s účastí ve II. pilíři.

Vyměřovací základ

Pro výpočet důchodu je rozhodující vyměřovací základ. Vyměřovací základ je průměrem všech příjmů, kterých jsme dosáhli v rozhodném období⁷⁵. Při výpočtu vyměřovacího základu se používá koeficient nárůstu⁷⁶ zohledňující inflaci, který převede dřívější příjmy na současnou reálnou hodnotu.

⁷⁵Zákon č. 155/1995 Sb.:

„Rozhodným obdobím pro stanovení osobního vyměřovacího základu je období, které začíná kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, a končí kalendářním rokem, který bezprostředně předchází roku přiznání důchodu, pokud se dále nestanoví jinak. Do rozhodného období se nezahrnují kalendářní roky před rokem 1986. Pro důchody přiznané v roce 2014 je tedy rozhodným obdobím 1986 – 2013, posuzují se mzdy získané pouze v těchto letech.“

⁷⁶ Koeficient je jiný pro každý rok, má klesající tendenci. V roce přiznání důchodu má koeficient vždy hodnotu 1.

Výpočtový základ

Z vyměřovacího základu vypočítáme výpočtový základ. Získáme ho použitím redukčních hranic, které jsou pro rok 2014 následující:

- příjmy do 11 415 Kč se započtou ve výši 100 % (I. redukční hranice)
- příjmy od 11 415 Kč do 30 093 Kč se započtou ve výši 26 % (II. redukční hranice)
- příjmy od 30 093 Kč do 103 768 Kč se započtou ve výši 22 % (III. redukční hranice)
- příjmy nad 103 768 Kč se započtou ve výši 3 %

Procentní výměra

Procentní výměru získáme vynásobením výpočtového základu počtem odpracovaných let (doba účasti na sociálním pojištění) a vynásobením:

- 1,5 % za každý celý rok pojištění bez účasti na důchodovém spoření
- 1,2 % za každý celý rok pojištění s účastí na důchodovém spoření⁷⁷

$$\text{Procentní výměra} = \text{výpočtový základ} \times \text{počet odpracovaných let} \times 1,5 \% (1,2 \%)$$

Základní výměra

Základní výměra je pevná částka, která se stanovuje každý rok a je pro všechny stejná. Pro rok 2014 činí 2 340Kč (pro rok 2013 – 2 330Kč).

Důchod

$$\text{Důchod} = \text{procentní výměra} + \text{základní výměra}$$

⁷⁷ Účastník II. pilíře má menší procentní výměru, protože odváděl do průběžného systému méně.

Příklad č. 1:

V následujícím příkladu spočítám výši důchodu pro muže, který získal 40 let pojištění⁷⁸ a to pro vyměřovací základ 12 000 Kč, 25 000 Kč a 50 000 Kč. V tomto případě se nejedná o účastníka důchodového spoření.

Jedná se o důchody přiznané v roce 2014, základní výměra důchodu je tedy 2 340 Kč.

Tabulka 6: Výpočet důchodu z I. pilíře bez účasti ve II. pilíři

Výpočet důchodu ⁷⁹				
Osobní vyměřovací základ (OVZ)		12 000 Kč	25 000 Kč	50 000Kč
Redukční hranice	do 11 415 Kč (100 %)	11 415 Kč	11 415 Kč	11 415 Kč
	od 11 415 Kč do 30 093 Kč (26 %)	152 Kč	3 532 Kč	4 856 Kč
	od 30 093 Kč do 103 768 Kč (22 %)	0	0	4 380 Kč
	nad 103 768 Kč (3 %)	0	0	0
Redukovaný osobní vyměřovací základ		11 567 Kč	14 947 Kč	20 651 Kč
Základní výměra důchodu		2 340 Kč	2 340 Kč	2 340 Kč
Procentní výměra za odpracované roky (40 let x 1,5 %)		60 %	60 %	60 %
Procentní výměra důchodu (60 % x redukovaný OVZ)		6 940 Kč	8 968 Kč	12 391 Kč
MĚSÍČNÍ DŮCHOD CELKEM (2 340 Kč + procentní výměra důchodu)		<u>9 280 Kč</u>	<u>11 308 Kč</u>	<u>14 730 Kč</u>

Zdroj: vlastní výpočty.

⁷⁸ Pro důchodce, kteří dosáhli v roce 2014 důchodového věku, činí minimální doba pojištění 30 let, tato doba pojištění se postupně zvyšuje (např. pro rok 2018 je potřebná doba pojištění 35 let)

⁷⁹ *Vyměřovací základ 12 000 Kč:*

I. redukční hranice – započte se 100 % z 11 415 Kč: $100 \% \times 11\,415\text{ Kč} = \underline{11\,415\text{ Kč}}$

II. redukční hranice – započte se 26 % od 11 415 Kč do 30 093 Kč:

$$\text{➤ } 12\,000\text{ Kč} - 11\,415\text{ Kč} = 585\text{ Kč}$$

$$\text{➤ } 26 \% \times 585\text{ Kč} = \underline{152\text{ Kč}}$$

Redukovaný osobní vyměřovací základ: $11\,415\text{ Kč} + 152\text{ Kč} = \underline{11\,567\text{ Kč}}$

Procentní výměra důchodu: $60 \% \times 11\,567\text{ Kč} = \underline{6\,940\text{ Kč}}$

Měsíční důchod celkem: $6\,940\text{ Kč} + 2\,340\text{ Kč} = \underline{9\,280\text{ Kč}}$

V tomto případě vyšel měsíční důchod 9 280 Kč pro vyměřovací základ 12 000 Kč (podprůměrná mzda), 11 308 Kč pro vyměřovací základ 25 000 Kč (průměrná mzda) a 14 730 Kč pro vyměřovací základ 50 000 Kč (nadprůměrná mzda).

V praxi zde vidíme princip solidarity. Důchodce s nejvyšší průměrnou mzdou dosáhl pouze na důchod ve výši asi 29 % jeho průměrné mzdy, naproti tomu důchodce s podprůměrnou mzdou získal důchod ve výši zhruba 77 % jeho průměrné mzdy.

Důchodci s nadprůměrným platem jsou proto silně motivováni, aby si spořili na důchod i jinou cestou, protože bez úspor by jejich životní úroveň silně poklesla. Mohou samozřejmě využít důchodového spoření nebo doplňkového spoření, ale také mohou investovat do nemovitostí či uměleckých děl atd.

Důchodci s podprůměrnou mzdou mají o poznání větší náhradový poměr. Je ovšem otázka, zda se jim vyplatí spořit si ve II. pilíři, protože jim bude ponížena částka z průběžného systému. O kolik se důchod bude lišit, ukáží v příkladu č. 2.

Příklad č. 2:

V tomto příkladu se také jedná o muže, který získal 40 let pojištění. Uvažuji i stejné vyměřovací základy: 12 000 Kč, 25 000 Kč a 50 000 Kč. Tentokrát se ale účastní důchodového spoření (po celou dobu trvání sociálního pojištění).

Tento příklad je pouze orientační, protože důchodové spoření existuje jen krátce, není tedy možné, aby získal 40 let pojištění a 40 let byl v důchodovém spoření, které existuje jen 2 roky. Ovšem pokud by podmínky zůstaly nezměněny (redukční hranice, základní výměra důchodu), byl by tento důchod reálný.

Předpokládám, že podmínky zůstanou podobné, proto můžu tyto dva příklady porovnat.

Tabulka 7: Výpočet důchodu z I. pilíře s účastí ve II. pilíři

Výpočet důchodu				
Osobní vyměřovací základ (OVZ)		12 000 Kč	25 000 Kč	50 000Kč
Redukční hranice	do 11 415 Kč (100 %)	11 415 Kč	11 415 Kč	11 415 Kč
	od 11 415 Kč do 30 093 Kč (26 %)	152 Kč	3 532 Kč	4 856 Kč
	od 30 093 Kč do 103 768 Kč (22 %)	0	0	4 380 Kč
	nad 103 768 Kč (3 %)	0	0	0
Redukovaný osobní vyměřovací základ		11 567 Kč	14 947 Kč	20 651 Kč
Základní výměra důchodu		2 340 Kč	2 340 Kč	2 340 Kč
Procentní výměra za odpracované roky (40 let x 1,2 %)		48 %	48 %	48 %
Procentní výměra důchodu (48 % x redukovaný OVZ)		5 552Kč	7 175 Kč	9 912 Kč
MĚSÍČNÍ DŮCHOD CELKEM (2 340 Kč + procentní výměra důchodu)		<u>7 892 Kč</u>	<u>9 515 Kč</u>	<u>12 252 Kč</u>

Zdroj: vlastní výpočty.

Tabulka 8: Výše důchodu

Výše důchodu			
Osobní vyměřovací základ	12 000 Kč	25 000 Kč	50 000 Kč
Pouze I. pilíř	9 280 Kč	11 308 Kč	14 730 Kč
Účastník II. pilíře	7 892 Kč	9 515 Kč	12 252 Kč
Rozdíl	<u>1 388 Kč</u>	<u>1 793 Kč</u>	<u>2 478 Kč</u>

Zdroj: vlastní výpočty.

Z příkladu vyplývá, že účastník II. pilíře s podprůměrnou mzdou 12 000 Kč přijde v rámci I. pilíře o důchod ve výši zhruba 15 %⁸⁰. Tento účastník pocítí ztrátu asi nejvíce, protože se mu výrazně sníží už i tak nízký důchod.

Důchodce s průměrnou mzdou 25 000 Kč přijde o zhruba 15,9 % a důchodce s nadprůměrnou mzdou 50 000 Kč přijde o zhruba 16,8 %. I tohle jsou výrazné ztráty, ale v těchto případech je mohou lépe kompenzovat z II. pilíře, protože odváděli více peněz na spoření a tedy by měli mít i větší úspory.

⁸⁰ $(1\,388\text{ Kč} \times 100\%) / 9\,280\text{ Kč} \approx 15\%$

To, zda se účastnit na důchodovém spoření, závisí především na průměrné mzdě a věku. Pokud zájemce o důchodové spoření předpokládá, že v průběhu života nedosáhne ani průměrné mzdy, by měl pečlivě zvážit, zda se má vůbec tohoto spoření zúčastnit.

Příklad č. 3:

V případě, že se tento důchodce účastnil důchodového spoření jen polovinu doby trvání důchodového pojištění (tj. 20 let důchodového spoření), výše státního důchodu samozřejmě poroste.

Tabulka 9: Výpočet důchodu z I. pilíře s kratší dobou účasti ve II. pilíři

Osobní vyměřovací základ	12 000 Kč	25 000 Kč	50 000 Kč
Redukovaný osobní vyměřovací základ	11 567 Kč	14 947 Kč	20 651 Kč
Základní výměra důchodu	2 340 Kč	2 340 Kč	2 340 Kč
Procentní výměra za odpracované roky (20let x 1,2 % + 20let x 1,5 %)	54 %	54 %	54 %
Procentní výměra důchodu (54 % x redukovaný OVZ)	6 246 Kč	8 071 Kč	11 152 Kč
MĚSÍČNÍ DŮCHOD CELKEM (2 340 Kč + procentní výměra důchodu)	<u>8 586 Kč</u>	<u>10 411 Kč</u>	<u>13 492 Kč</u>

Zdroj: vlastní výpočty.

V tomto případě vzrostl státní důchod o 694 Kč, pro důchodce s osobním vyměřovacím základem 12 000 Kč. Jelikož se důchodce účastnil II. pilíře jen polovinu doby trvání důchodového pojištění, je i rozdíl mezi důchodem bez účasti na důchodovém spoření a důchodem s účastí na důchodovém spoření poloviční. V předchozím příkladu činil tento rozdíl 1 388 Kč, nyní činí polovinu, tj. 694 Kč.

Pro účastníky důchodového spoření tedy platí pravidlo: čím kratší účast na důchodovém spoření, tím větší státní důchod.

V této kapitole jsem se zabývala pouze vlivem důchodového spoření na výši státního důchodu. Nejsou zde žádné odhady důchodů vyplácených z II. pilíře, které ovlivní celkovou výši starobního důchodu.

6.2 Důchody vyplácené z II. pilíře

V této kapitole se budu věnovat především důchodům vypláceným z důchodového spoření a to pro různé věkové skupiny s různými příjmy a pro různé zhodnocení vložených prostředků. K výpočtům použiji důchodovou kalkulačku⁸¹ Ministerstva práce a sociálních věcí.

Výsledky jsou pouze odhady, poskytují pouze orientační pohled na možnou výši důchodu.

Porovnám výši důchodu pro osoby s podprůměrnou mzdou 12 000 Kč a s průměrnou mzdou 25 000 Kč. Budu počítat se zhodnocením 1,5 %, 3,5 % a 5,5 %⁸².

Ročník 1978, 1976⁸³

Tabulka 10: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos **1,5 %**

Rok narození	Doba spoření (II. pilíř)	Hrubá mzda	Důchod bez účasti ve II. pilíři	Důchod s účasti ve II. pilíři	Rozdíl
1978	33 let	12 000 Kč	9 989 Kč	9 903 Kč	-252 Kč
1976	31 let	12 000 Kč	9 989 Kč	9 777 Kč	-212 Kč
1978	33 let	25 000 Kč	12 372 Kč	12 643 Kč	271 Kč
1976	31 let	25 000 Kč	12 372 Kč	12 675 Kč	303 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

⁸¹ Kalkulačka umožňuje určit možnou výši starobního důchodu dle data narození, pohlaví či příjmu konkrétní osoby. Výsledný důchod je přepočítán tak, aby odpovídal cenám a mzdám roku 2010. Doživotní důchod je vypočten tak, že odpovídá očekávané střední délce dožití v okamžiku přiznání důchodu (tzn. v budoucnu), a to pro každý ročník narození.

⁸² Rozmezí výnosu pro jednotlivé fondy:

- 2-3 % Fond Státních dluhopisů
- 3-4 % Fond Konzervativní
- 4-7 % Fond Vyvážený
- 5-7 % Fond Dynamický

⁸³ V prvním půlroce platnosti důchodové reformy byl umožněn vstup do II. pilíře i lidem starších 35 let. Proto se budu zabývat i generací narozenou v roce 1978 (tj. v roce 2013 dosáhli 35 let) a v roce 1976.

Tabulka 11: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 3,5 %

Rok narození	Doba spoření (II. pilíř)	Hrubá mzda	Důchod bez účasti ve II. pilíři	Důchod s účastí ve II. pilíři	Rozdíl
1978	33 let	12 000 Kč	9 989 Kč	10 009 Kč	<u>20 Kč</u>
1976	31 let	12 000 Kč	9 989 Kč	10 023 Kč	<u>34 Kč</u>
1978	33 let	25 000 Kč	12 372 Kč	13 210 Kč	<u>838 Kč</u>
1976	31 let	25 000 Kč	12 372 Kč	13 190 Kč	<u>818 Kč</u>

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

Tabulka 12: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 5,5 %

Rok narození	Doba spoření (II. pilíř)	Hrubá mzda	Důchod bez účasti ve II. pilíři	Důchod s účastí ve II. pilíři	Rozdíl
1978	33 let	12 000 Kč	9 989 Kč	10 417 Kč	<u>428 Kč</u>
1976	31 let	12 000 Kč	9 989 Kč	10 385 Kč	<u>396 Kč</u>
1978	33 let	25 000 Kč	12 372 Kč	14 060 Kč	<u>1 688 Kč</u>
1976	31 let	25 000 Kč	12 372 Kč	13 942 Kč	<u>1 570 Kč</u>

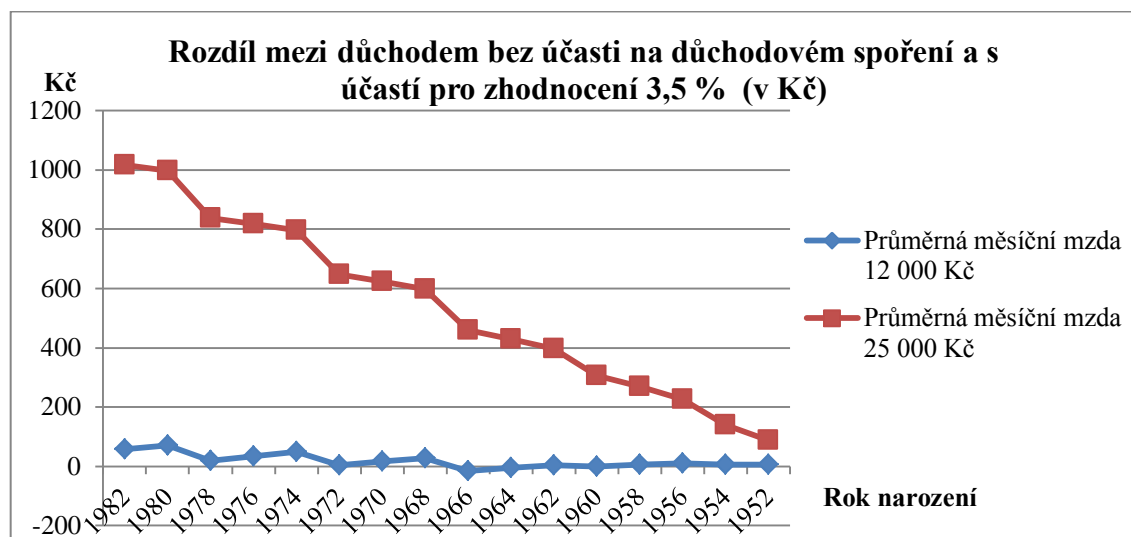
Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

Pro podprůměrnou mzdu 12 000 Kč se účast ve II. pilíři vyplatí při zhodnocení větším než 3,5 %. I při vyšším zhodnocení dělá rozdíl jen několik stokorun, kterých bychom mohli dosáhnout i při využití jiné formy spoření, např. doplňkové penzijní spoření. Pro nízké mzdy nemusí být tedy II. pilíř výhodný.

V případě průměrné mzdy jsou rozdíly mnohem větší. Při nízkém zúročení získá účastník jen pár stokorun navíc, ale s rostoucím výnosem roste výrazně i celkový důchod.

Následující graf znázorňuje rozdíly důchodů bez účasti ve II. pilíři a s účastí.

Graf 5: Rozdíl mezi důchodem bez účasti na důchodovém spoření a s účastí pro zhodnocení 3,5 % (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

Z grafu vyplívá, že s rostoucím věkem má tento rozdíl klesající tendenci, která je viditelná zejména u příjmu 25 000 Kč. Pro příjem 12 000 Kč jsou rozdíly zanedbatelné, dosahují pouze několika desítek korun.

Ročník 1990, 1995⁸⁴

Tabulka 13: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 1,5 %

Rok narození	Doba spoření (II. pilíř)	Hrubá mzda	Důchod bez účasti ve II. pilíři	Důchod s účastí ve II. pilíři	Rozdíl
1990	47 let	12 000 Kč	10 321 Kč	9 884 Kč	-437 Kč
1995	50 let	12 000 Kč	10 487 Kč	10 108 Kč	-379 Kč
1990	47 let	25 000 Kč	13 022 Kč	13 340 Kč	318 Kč
1995	50 let	25 000 Kč	12 805 Kč	13 001 Kč	196 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

⁸⁴ Lidé narození v roce 1995 jsou nejmladšími možnými účastníky důchodového spoření, tj. v roce 2013 dosáhli 18 let (hranice pro vstup do II. pilíře).

Tabulka 14: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 3,5 %

Rok narození	Doba spoření (II. pilíř)	Hrubá mzda	Důchod bez účasti ve II. pilíři	Důchod s účastí ve II. pilíři	Rozdíl
1990	47 let	12 000 Kč	10 321 Kč	10 387 Kč	66 Kč
1995	50 let	12 000 Kč	10 487 Kč	10 679 Kč	192 Kč
1990	47 let	25 000 Kč	12 805 Kč	14 049 Kč	1 244 Kč
1995	50 let	25 000 Kč	13 022 Kč	14 530 Kč	1 508 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

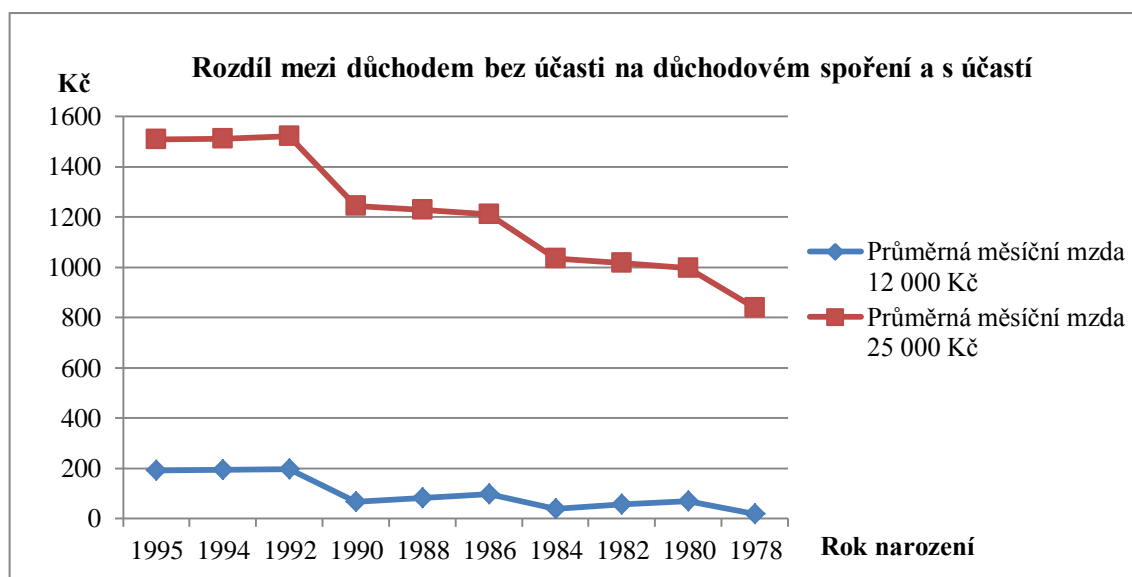
Tabulka 15: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 5,5 %

Rok narození	Doba spoření (II. pilíř)	Hrubá mzda	Důchod bez účasti ve II. pilíři	Důchod s účastí ve II. pilíři	Rozdíl
1990	47 let	12 000 Kč	10 321 Kč	11 282 Kč	961 Kč
1995	50 let	12 000 Kč	10 487 Kč	11 736 Kč	1 249 Kč
1990	47 let	25 000 Kč	12 805 Kč	15 914 Kč	3 109 Kč
1995	50 let	25 000 Kč	13 022 Kč	16 731 Kč	3 709 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

Pro mladší ročníky s podprůměrnou mzdou se stává II. pilíř zajímavým až od vyššího zhodnocení. Účastníci s průměrnou mzdou mohou dosáhnout výrazně většího důchodu a to už i při zhodnocení 3,5 %, pro vyšší výnosy činí rozdíly i několik tisíc korun.

Graf 6: Rozdíl mezi důchodem bez účasti na důchodovém spoření a s účastí pro zhodnocení 3,5 %

Zdroj: vlastní zpracování dle výpočtů důchodové kalkulačky.

Graf 6 znázorňuje potencionální výhodnost II. pilíře pro mladší generaci, tj. pro účastníky II. pilíře od 18 do 35 let (k roku 2013).

Pro účastníky se mzdou 12 000 Kč je opět druhý pilíř diskutabilní, protože rozdíly se pohybují jen v řádech několika stokorun. Ovšem pro účastníky s průměrnou mzdou, je podle odhadů, II. pilíř výhodný.

Odhady ukázaly, že II. pilíř nemusí být nejlepším řešením pro osoby s nízkou mzdou. V některých případech může být dokonce nevýhodný a v důsledku by účastník důchodového spoření získal menší důchod než při neúčasti.

Naproti tomu účastníci s průměrnou mzdou mohou na důchodovém spoření vydělat. Výhodný je zejména pro mladší osoby, které by si mohli polepšit i o několik tisíc korun měsíčně.

Výše důchodu z II. pilíře závisí na mnoha faktorech, se kterými je nutno počítat, např. věk, příjem, efektivnost finančních trhů, efektivnost hospodaření důchodového fondu, atd. Všechny tyto faktory ovlivňují budoucí důchod.

7 Současná situace

Nový penzijní systém funguje již více než 1 rok a nezbývá než konstatovat, že tato důchodová reforma nebude považována za vydařenou. Tvůrci reformy zajisté nečekali, že to bude tak obrovský neúspěch.

Podle prognóz mělo do II. pilíře jen v první polovině roku vstoupit zhruba 500 tisíc účastníků. Tyto optimistické odhady se ale nepotvrdily. V první polovině roku 2013 vstoupilo do II. pilíře pouze 74 573⁸⁵ účastníků, což je řádově několikrát méně, než se očekávalo. „V posledních červnových dnech vstupovali do druhého pilíře hlavně lidé starší 35 let, jejich podíl ve druhém pilíři tvoří 65,5 %. Mírně převažují muži, kteří představují 57 % klientů.“ (Karel Svoboda, bývalý prezident Asociace penzijních fondů)

Druhá polovina roku přilákala do důchodového spoření jen dalších pár tisíc účastníků, na konci roku 2013 činil počet pouze 81 962⁸⁶ účastníků. V té době již ale mělo být dle prvotních prognóz zaregistrováno zhruba milion obyvatel. II. pilíř dostal obrovskou ránu v podobě nezájmu ze strany občanů.

Proč čeští občané neprojeví zájem o důchodové spoření, zatímco v okolních zemích byl velký zájem o II. pilíř? Na tuto otázku existuje několik odpovědí. Jedním z důvodů je politická situace. Proti II. pilíři se výrazně staví Česká strana sociálně demokratická (dále jen ČSSD), která vybízela občany i penzijní společnosti, aby se do II. pilíře nehlásili. Nejednotný názor na reformu měl zajisté vliv na rozhodování obyvatel. ČSSD navíc prohlásila, že pokud se ve volbách v roce 2013 dostane k moci, zasadí se o zrušení nového pilíře. Pokud občany neodradil nejednotný názor na reformu, stalo se prohlášení ČSSD o zrušení II. pilíře, dalším důvodem proč nevstoupit.

Dalším důvodem neúspěchu reformy může být nízká informovanost občanů. Informační kampaň nebyla příliš dobře řešená, mnoho občanů stále neví, v čem spočívá II. pilíř nebo mají neúplné či zavádějící informace.

Také současná podoba II. pilíře může být důvodem pro odmítnutí vstupu, ať už se jedná o nemožnost vystoupit z důchodového spoření, přispívání dalších 2 % z hrubé mzdy či jiný parametr spoření.

⁸⁵ Penzijní reforma je krok správným směrem. MPSV. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 15. 7. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/15723>

⁸⁶ Ekonomické ukazatele v r. 2013 - 4. čtvrtletí. *Asociace penzijních společností ČR* [online]. [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/ekonomicke-ukazatele-penzijnich-fondu-apf-cr-za-rok-2013.html>

Budoucnost II. pilíře

Budoucnost II. pilíře nevypadá moc slibně. Jelikož penzijní společnosti získali málo klientů, je možné, že se důchodového spoření vzdají. Jako první penzijní společnost, která bude rušit svou účast ve II. pilíři je Raiffeisen penzijní společnost. Klientské portfolio Raiffeisen penzijní společnosti převezme Penzijní společnosti České pojišťovny. Penzijní společnost České pojišťovny získá touto akvizicí přes 12 tisíc klientů důchodového spoření a více než tisíc klientů doplňkového penzijního spoření.⁸⁷

I když penzijní společnosti překonají nedostatek klientů, existuje zde reálná hrozba zrušení II. pilíře. Jelikož volby vyhrála ČSSD, která slibovala, že II. pilíř zruší, je možné, že v brzké době dojde ke značným změnám v penzijním systému. Může dojít k totálnímu zrušení II. pilíře nebo k úpravě parametrů současného systému⁸⁸.

Budoucnost důchodového spoření je nahnutá. Obyvatelé reformu nepřijali, proto se očekávají další úpravy důchodového systému.

⁸⁷Tisková zpráva: Převod klientů Raiffeisen penzijní společnosti. *Raiffeisen penzijní společnost* [online]. 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <https://www.rbpenze.cz/web/WebPages/AktualneClanok.aspx?id=171>

⁸⁸ Již v roce 2013 byl podán návrh na novelizaci II. pilíře, ale nakonec nebyl úspěšný. V návrhu bylo např.:

- zvýšení věku, kdy je možné vstoupit do II. pilíře
- možnost vystoupit z II. pilíře po určité době

Tyto návrhy měli především ztraktivnit důchodové spoření a přilákat větší množství klientů.

8 Dotazníkové šetření

Cíle průzkumu

V této kapitole se budu věnovat dotazníku týkajícího se II. pilíře důchodového systému. Dotazník jsem vytvořila s cílem najít možné závislosti klientů důchodového spoření na různých parametrech, jako např. věk, příjem, vzdělání. Dalším cílem bylo zjistit, jaké byly důvody neúčasti ve II. pilíři a jak jsou respondenti seznámeni s důchodovým spořením.

Metody průzkumu

Jako metodu sběru dat jsem zvolila dotazník, který se skládal z celkem 12 otázek. Dotazník byl proveden v elektronické formě a umístěn na webové stránky www.vyplnto.cz a www.mojeanketa.cz.

Dotazník jsem také rozeslala zaměstnancům Raiffeisenbank (olomoucká pobočka back office). Raiffeisenbank jsem vybrala z důvodu, že její dceřinou společností je Raiffeisen penzijní společnost, která poskytuje důchodové spoření⁸⁹. Raiffeisenbank zajistila svým zaměstnancům v první polovině roku 2013 sérii školení týkajících se II. pilíře. Proto jsem se rozhodla i pro průzkum v této bance.

Dotazník je součástí přílohy diplomové práce jako příloha č. 1.

Výzkumný problém

Pomocí dotazníku jsem chtěla zjistit, jaké je povědomí a vnímání II. pilíře. Zajímají mě především následující výzkumné problémy:

- Jaké jsou důvody neúčasti na důchodovém spoření?
- Jaká je informovanost respondentů o důchodovém spoření?
- Kde respondenti našli informace o důchodovém spoření?
- Považují respondenti informační kampaň důchodového spoření za dostatečnou?
- Mají klienti důchodového spoření sjednané i doplňkové penzijní spoření?

⁸⁹ Raiffeisen penzijní společnost v blízké době ukončí svou činnost v rámci důchodového spoření i doplňkového penzijního spoření.

Stanovení hypotéz

Kromě výzkumných problémů jsem stanovila i 2 hlavní hypotézy, u kterých budu zjišťovat jejich platnost či neplatnost. Hypotézy jsou následující:

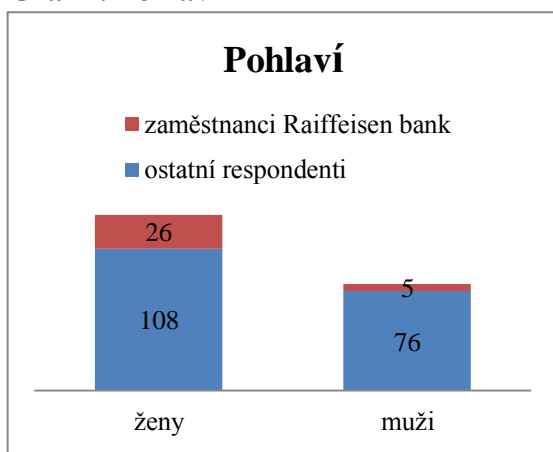
- H1: Existuje statisticky významná závislost vstupu do II. pilíře na pohlaví, věku, vzdělání či příjmu.
- H2: Existuje významný rozdíl mezi informovaností o důchodovém spoření mezi respondenty Raiffeisenbank a ostatních respondentů.

Vyhodnocení dotazníku

Dotazník vyplnilo celkem 215 respondentů, z toho 31 dotazníků vyplnily zaměstnanci Raiffeisenbank v Olomouci.

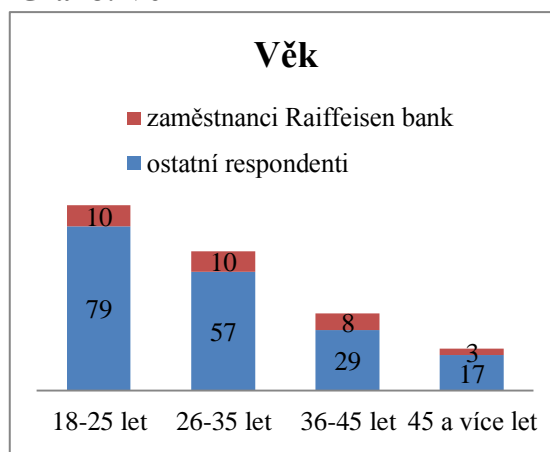
Prvních pět otázek mělo za cíl popsat respondenta. Byly to otázky týkající se pohlaví, věku, vzdělání, příjmu a současné situace respondenta (tzn., zda je respondent zaměstnancem, studentem, atd.). Tyto otázky měly za cíl zjistit, zda existuje určitá závislost vstupu do II. pilíře na těchto parametrech.

Graf 7: Pohlaví

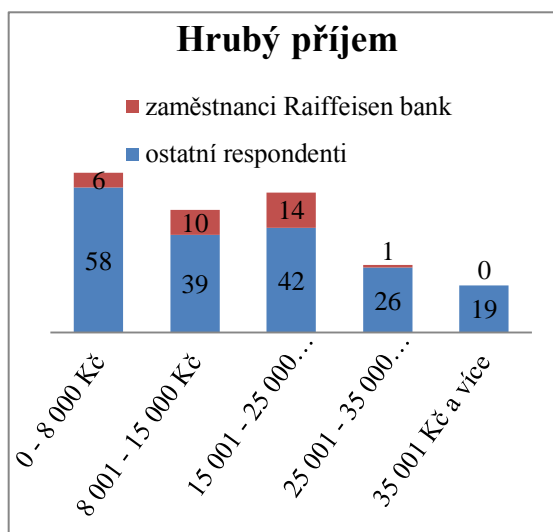

Zdroj: vlastní data.

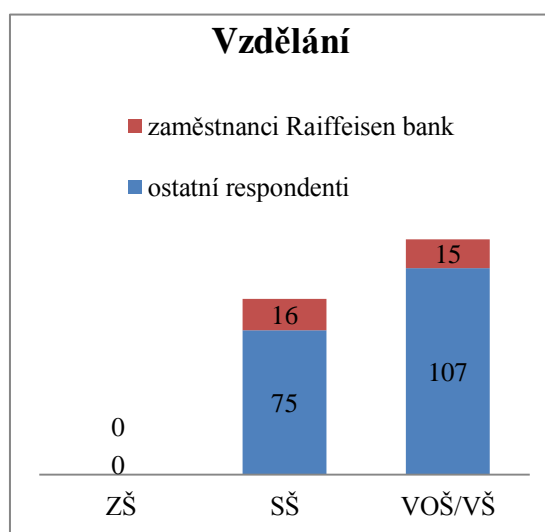
Graf 8: Věk

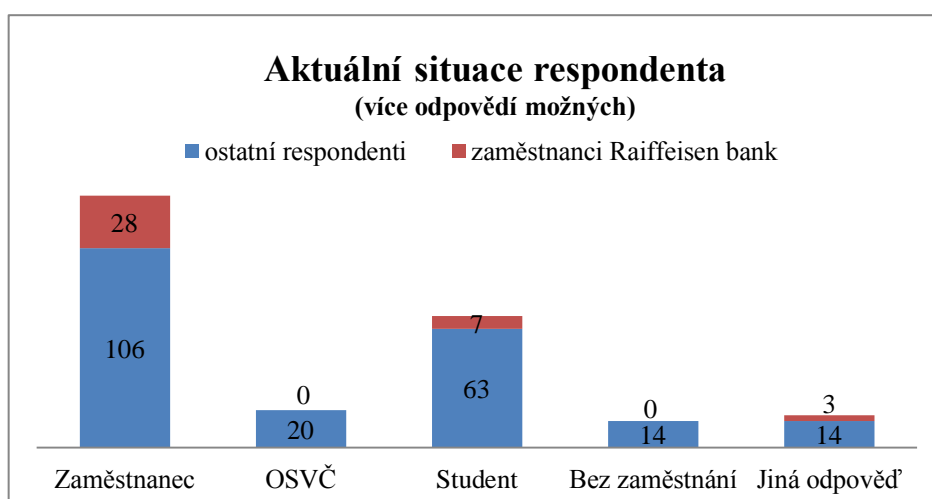
Zdroj: vlastní data.

Graf 9: Hrubý příjem

Zdroj: vlastní data.

Graf 10: vzdělání

Zdroj: vlastní data.

Graf 11: Aktuální situace respondenta

Zdroj: vlastní data.

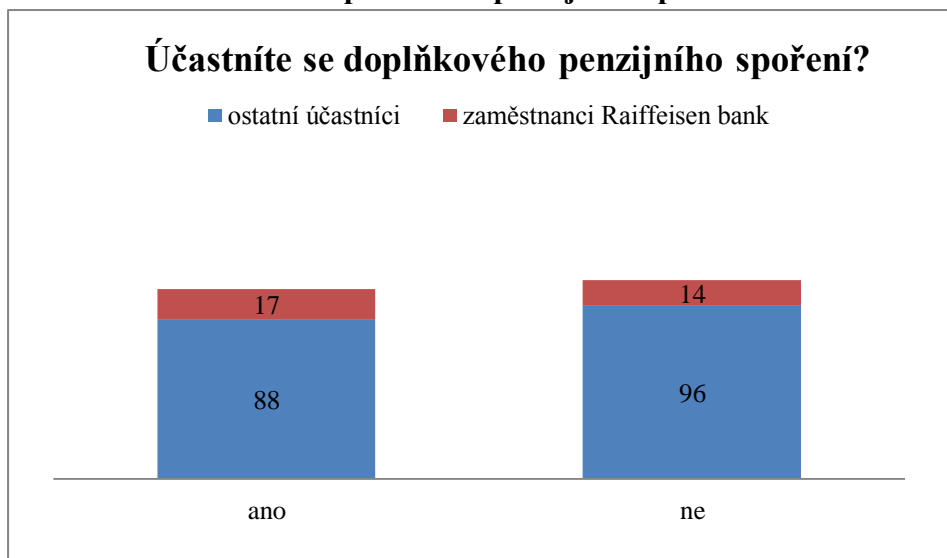
Respondenti dotazníku jsou převážně ženy, představují více než 60 % dotázaných. Nejvíce zastoupená je mladší generace a to ve věku od 18 do 35 let⁹⁰, představuje více jak 70 % respondentů. Co se týče vzdělání, jedná se především o vzdělané občany. Příjmy se většinou pohybují do průměrné mzdy. Většina dotázaných je v zaměstnaneckém poměru a cca 30 % je studujících. Z výzkumu také vyplynulo, že

⁹⁰ Od 18 do 35 let můžeme vstoupit do II. pilíře.

téměř polovina studujících je zároveň i zaměstnancem. V kolonce jiná odpověď je nejvíce zastoupena mateřská dovolená a důchodce.

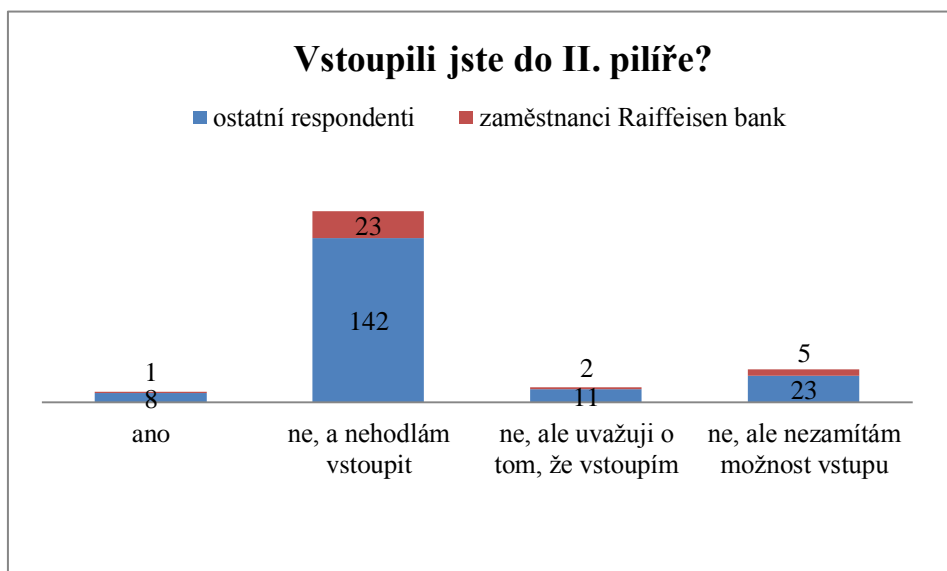
Z výsledků tedy vyplývá, že se jedná především o mladé vzdělané lidi, na začátku kariéry. V budoucnu se dá očekávat růst jejich mezd, ale v současnosti většinou nepřekročí průměrnou mzdu.

Graf 12: Účastníte se doplňkového penzijního spoření?

Zdroj: vlastní data.

Graf 13: Vstoupili jste do II. pilíře?

Zdroj: vlastní data.

Doplňkového penzijního spoření se účastní téměř polovina všech dotázaných. Tento druh spoření je pro respondenty více atraktivní, než spoření ve II. pilíři.

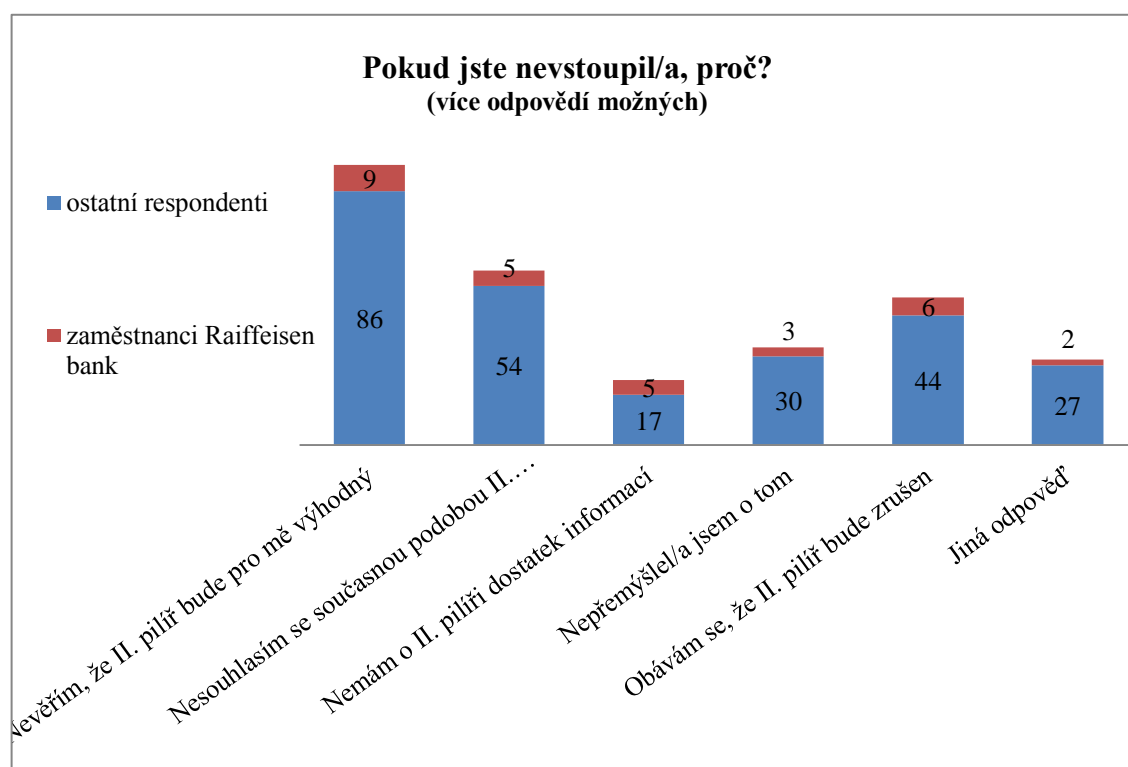
Důchodového spoření se účastní pouze 9 respondentů, což činí pouze 4 % všech dotázaných. Z dotazníku vyplynulo, že účastníci důchodového spoření mají v naprosté většině sjednané i doplňkové penzijní spoření (v 8 případech z 9). Jelikož se ale jedná jen o malý vzorek účastníků, nemůžu toto tvrzení brát za statisticky významné.

Z analýzy odpovědí nevyplývá žádná závislost vstupu do II. pilíře na věku, pohlaví, vzdělání či příjmu. Hypotézu č. 1⁹¹ ale nemůžu přesto potvrdit ani vyvrátit z důvodu nízkého počtu respondentů účastnících se důchodového spoření. Pro vyvození patričních závěrů by bylo zapotřebí získat větší vzorek účastníků.

Dle odpovědí, téměř 70 % dotázaných nehodlá vstoupit do II. pilíře. Pouhých 6 % uvažuje o účasti na důchodovém spoření. Tyto čísla jasně ukazují odmítavý postoj obyvatel vůči II. pilíři.

Jaké jsou ale důvody odmítnutí II. pilíře. Na tuto otázku odpoví následující graf.

Graf 14: Pokud jste nevstoupil/a, proč?

Zdroj: vlastní data.

⁹¹ Existuje statisticky významná závislost vstupu do II. pilíře na pohlaví, věku, vzdělání či příjmu.

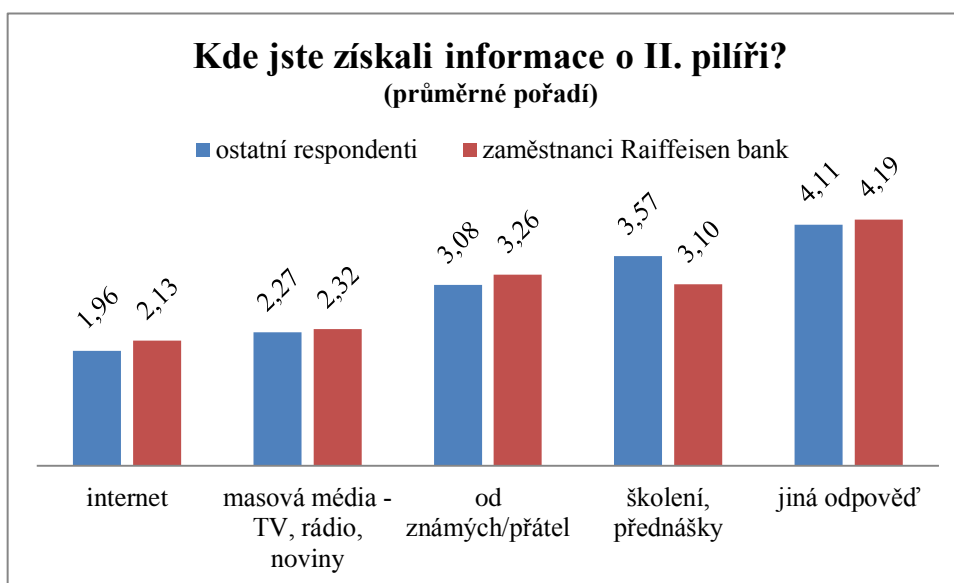
Nejvíce respondentů se obává nevýhodnosti II. pilíře (cca 45 %), druhá nejzastoupenější odpověď je nesouhlas se současnou podobou důchodového spoření a na třetí příčce je obava ze zrušení.

V rámci jiných odpovědí se často objevovaly důvody jako např.:

- s II. pilířem je spojené velké riziko,
- obava z krachu fondů,
- nedůvěra v to, že za X let dostanou lidé své peníze zpět,
- nedostatek finančních prostředků, atd.

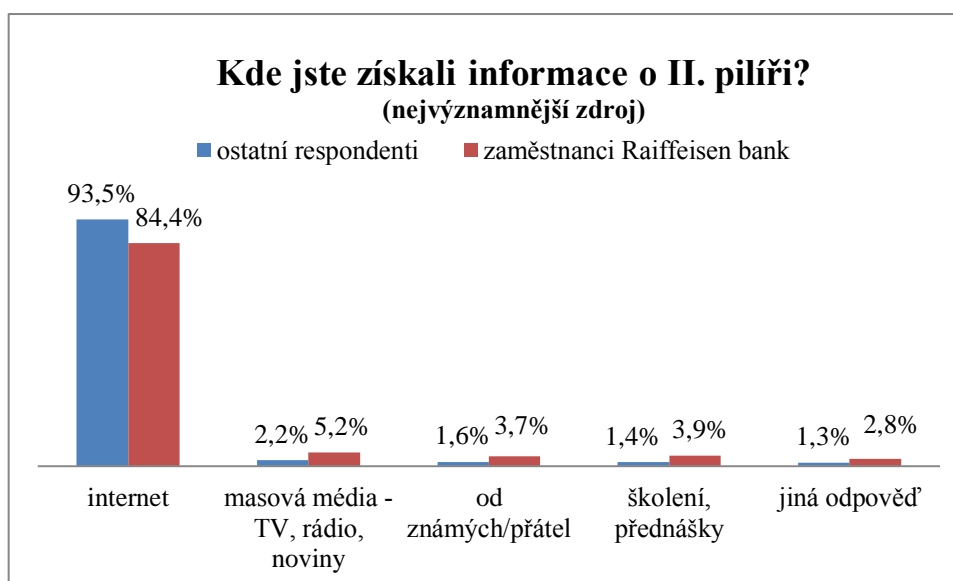
Dle odpovědí lze soudit, že respondenti nemají velkou důvěru v II. pilíř a to se také projevilo v účasti na důchodovém spoření. Spíše než zrušení důchodového spoření se lidé obávají nevýhodnosti či nesouhlasí se stávajícím systémem.

Graf 15: Kde jste získali informace o II. pilíři? (průměrné pořadí)

Zdroj: vlastní data.

Graf 16: Kde jste získali informace o II. pilíři? (nejvýznamnější zdroj)

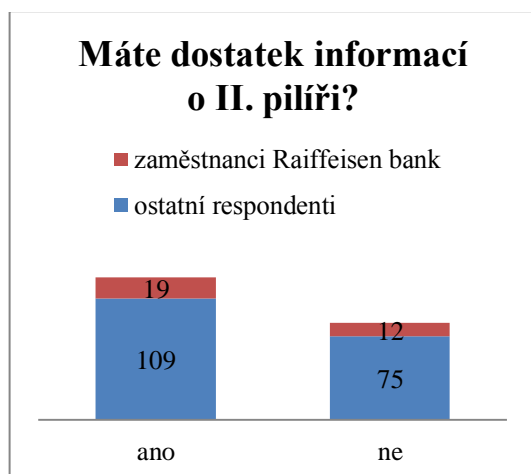

Zdroj: vlastní data.

Z výzkumu vyplynulo, že nejvýznamnější zdroj informací je internet a to jak pro zaměstnance Raiffeisenbank, tak i pro ostatní respondenty. Nicméně, více než 15 % zaměstnanců Raiffeisenbank považuje za nejvýznamnější jiný zdroj než internet. Ale pouze necelých 7 % respondentů z druhé skupiny dává větší význam jinému zdroji než internetu.

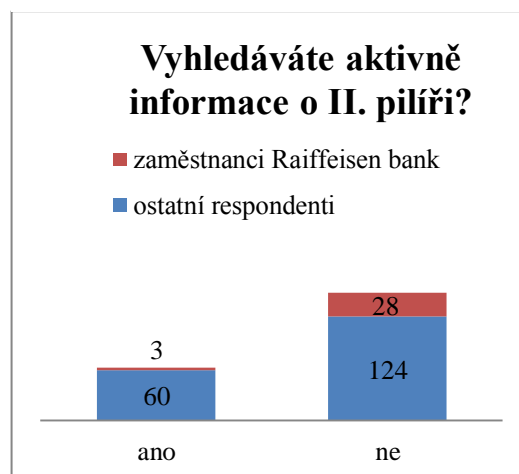
Obě skupiny dotázaných mají na druhém místě masová média. Třetí příčka je nicméně rozdílná. Zaměstnanci Raiffeisenbank získali více informací z přednášek a školení než od známých nebo přátel. Na posledním místě je v obou případech jiná odpověď.

Graf 17: Máte dostatek informací o II. pilíři?

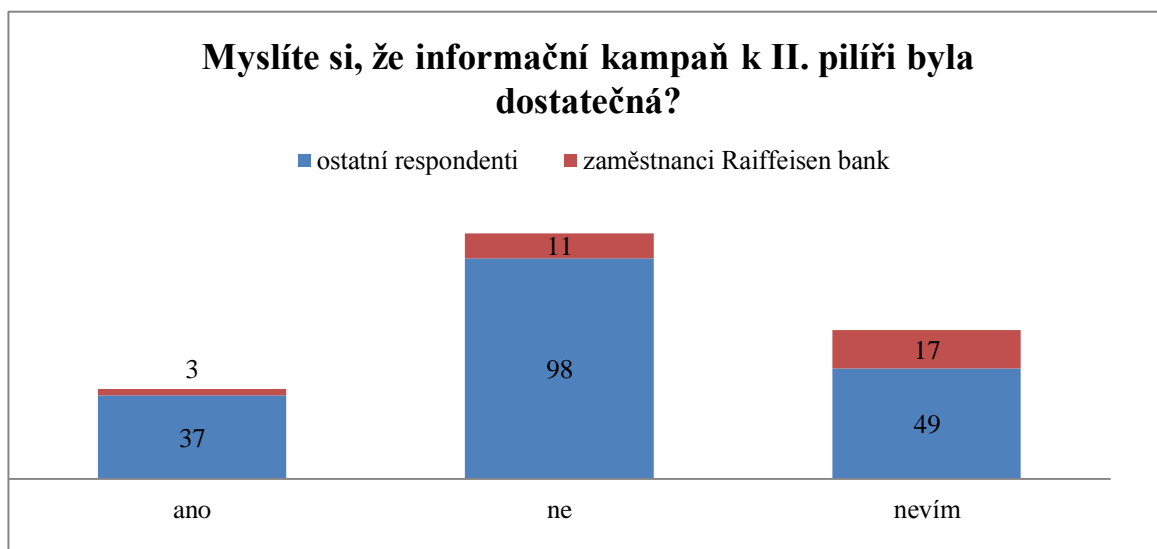
Zdroj: vlastní data.

Graf 18: Vyhledáváte aktivně informace o II. pilíři?

Zdroj: vlastní data.

Graf 19: Myslíte si, že informační kampaň k II. pilíři byla dostatečná?

Zdroj: vlastní data.

Poslední série otázek se zaměřila na informovanost respondentů. Téměř 60 % všech dotázaných odpovědělo, že má dostatek informací o důchodovém spoření. Z těchto 60 % si ale 30 % myslí, že informační kampaň nebyla dostatečná. Cca 70 % respondentů, kteří nemají dostatek informací, si myslí, že informační kampaň nebyla dostatečná. Z výsledků nevyplývá, že by zaměstnanci Raiffeisenbank byli více či méně informováni, poměr informovanosti s ostatními respondenty je téměř totožný.

Pouze necelá polovina dotázaných vyhledává aktivně informace o II. pilíři a z toho více jak polovina si myslí, že informační kampaň byla nedostatečná.

Z odpovědí vyplynulo, že informační kampaň byla vnímána z velké části za nedostatečnou, ale tento fakt, nepřinutil mnoho lidí, aby si aktivně vyhledávali potřebné informace.

Hypotéza č. 2 (*Existuje významný rozdíl mezi informovaností o důchodovém spoření mezi respondenty Raiffeisenbank a ostatních respondentů*) nebyla potvrzena. I když zaměstnanci Raiffeisenbank měli možnost zúčastnit se různých školení a byli informováni o činnosti Raiffeisen penzijní společnosti pomocí emailové komunikace, nebyl shledán výrazný rozdíl v informovanosti vůči ostatním respondentům.

Závěr dotazníku

I když se nepodařilo potvrdit ani jednu hypotézu, odpovědi alespoň ukázaly, jaké jsou hlavní důvody neúčasti v II. pilíři a kde respondenti nacházejí potřebné informace.

Na začátku jsem předpokládala, že bude existovat významný rozdíl v informovanosti mezi zaměstnanci Raiffeisenbank a ostatními respondenty a to z důvodu konání různých školení (v rámci pracovní doby) a interní mailové komunikace týkající se Raiffeisen penzijní společnosti, která je jedním z poskytovatelů důchodového spoření. Nicméně, zaměstnanci společnosti Raiffeisenbank se nijak významně nelišili v informovanosti ani v přístupu k důchodovému spoření.

Z důvodu malého počtu účastníků důchodového spoření se mi nepodařilo prokázat ani zamítnout závislost účasti na věku, pohlaví či příjmu.

9 Vlastní názor

Dle mého názoru bylo provedení penzijní reformy nevyhnutelné, protože předchozí systém nebyl trvale udržitelný. Beze změn by docházelo s největší pravděpodobností k postupnému snižování důchodů, což by vedlo ke snížení životní úrovně důchodců. II. pilíř měl zajistit občanům dodatečný příjem v důchodu, tudíž by při přechodu z aktivního života do starobní penze tolik neklesla životní úroveň. Bohužel, důchodové spoření si nezískalo přízeň a naprostou většinou občanů bylo odmítnuto.

Penzijní společnosti a tvůrci reformy byli zaskočeni neúspěchem II. důchodového pilíře, ale nemyslím si, že to bylo až tak nečekané. Je pravda, že v okolních zemích (Polsko, Slovensko, Maďarsko) se do II. pilíře hlásil velký počet obyvatel, ale po několika letech fungování se od II. pilíře upouští nebo se omezuje. Tento fakt si podle mě občané uvědomovali (zejména ti, kteří uvažovali o vstupu). Nastává tedy otázka, proč by se český občan měl doživotně upsat tomuto spoření, když v jiných zemích tento systém moc dobře nezafungoval.

Díky internetu a médiím, měli občané přístup k různým informacím, které je z velké části ovlivnili v rozhodování. Myslím si, že není jednoduché nalézt zcela objektivní informace. Na internetu, ale i v ostatních médiích, se objevuje řada zavádějících či neúplných informací, ale také můžeme narazit na záměrné lži (ať už pro vstup do II. pilíře nebo proti).⁹² Proto může být obtížné utvořit si vlastní názor. Z jedné strany občané slyší, jak II. pilíř vyřeší problémy s důchody, ale z druhé strany se ozývají záporné hlasy, které ho odsuzují a nazývají ho například pilířem „bláznů“. To, že lidé mají odlišné názory na tak závažnou problematiku, není nic výjimečného. Spíše mě

⁹² Bohužel také informační kampaň vlády k důchodové reformě uváděla a stále uvádí zavádějící informace. Jedná se především o následující tvrzení:

„Dáte 500 Kč a stát vám přidá 750 Kč.“

„Uzavřete důchodové spoření a stát Vám bude přidávat 1,5x tolik.“

Tyto tvrzení můžeme považovat za zavádějící možná i za lživé. Člověk z nich získá dojem, že pokud si sjedná důchodové spoření, dostane od státu příspěvek, který je 1,5x větší než vklad. Aby informace byla úplná, je potřeba dodat, že se vlastně nejedná o příspěvek, ale o část sociálního pojištění, která je odvedena ze mzdy klienta II. pilíře, ale místo do průběžného systému putuje do vybrané penzijní společnosti. Je potřeba také dodat, že o tento „příspěvek“ bude poté snížen jeho státní důchod. Stát tedy klientům spoření nedá žádný příspěvek, pouze umožní převést část odvedeného pojištění do důchodových fondů u penzijní společnosti.

zaráží, s jakou intenzitou a nasazením přesvědčují oba tábory zastánců a odpůrců o své vlastní pravdě.

Odmítavý přístup obyvatel byl podle mého názoru také vyvolán tím, že nenastal v politické sféře konsensus o důchodové reformě. Již od samého začátku reformy Česká strana sociálně demokratická prohlašovala, že se zasadí o zrušení II. pilíře. Budoucnost II. pilíře byla tedy nejistá už od samotného počátku.

Nejen tyto důvody vedly k neúspěchu. Současné nastavení II. pilíře je také častým důvodem neúčasti na důchodovém spoření. Ráda bych zde uvedla několik faktů, které také zapříčinily odmítnutí II. důchodového pilíře.

Za jednu z příčin považuji nemožnost vystoupit z důchodového spoření. Jedná se o celoživotní závazek a je tedy potřeba věřit v jeho prospěch. II. pilíř není většinou výhodný pro lidi s velmi nízkými příjmy, měli by spíše využít jiné formy spoření (např. III. pilíř). Může ale nastat případ, že při vstupu do II. pilíře bude mít klient průměrnou až nadprůměrnou mzdu s očekáváním růstu, ale z nějakého důvodu mu mzda s časem bude neustále klesat. V tomto případě by jistě klient uvítal možnost vystoupit, protože za každý rok účasti na důchodovém spoření se mu snižuje státní důchod a ve II. pilíři si moc nenaspoří z důvodu nízké mzdy.

Další příčinu odmítnutí reformy spatřuji ve způsobu přiznání výplaty důchodu z důchodového spoření. Dle zákona o důchodové spoření vzniká nárok na přiznání tohoto důchodu při splnění podmínek pro přiznání státního starobního důchodu. Pokud tedy klient nezíská nárok na důchod z I. pilíře⁹³, nezíská ani nárok na výplatu z II. pilíře a nebude moci používat své naspořené prostředky.

Poslední příčinu, kterou bych ráda zmínila, je nemožnost vybrat si naspořené prostředky jednorázově či alespoň vybrat část úspor. Může nastat situace, kdy klient bude potřebovat větší objem peněz, ale i když je bude mít naspořené, nebude je moci použít.

Tyto tři prvky II. pilíře považuji za značně omezující a mohly výrazně ovlivnit postoj k důchodovému spoření. Existují samozřejmě i jiné důvody (např. nemožnost spořit víc/míň jak 5 % z hrubé mzdy, nemožnost zvolit kratší dobu výplaty důchodu, atd.). Nicméně, tyto tři prvky považuji za nejdůležitější.

⁹³ Musí získat potřebnou dobu pojištění a dosáhnout důchodového věku. Doba pojištění i důchodový má rostoucí tendenci.

II. pilíř považuji za nevydařený pokus o reformu důchodového systému. Je zde několik prvků, se kterými se neztotožňuji a odrazují mě od využití důchodového spoření. Nemyslím si, že by II. pilíř výrazně pomohl důchodovému systému, i kdyby se ho účastnilo mnohem více lidí. Pro lidi s podprůměrnými příjmy nemusí být vždy výhodný a lidé s nadprůměrnými příjmy mohou investovat své volné prostředky do jiných produktů, kde nejsou tolik omezeni (např. investovanou částkou).

Doporučené změny

Pokud bych měla doporučit změny ve II. pilíři, určitě by se týkaly možnosti výstupu, změny v přiznání nároku na důchod z II. pilíře a možnost vybrat si i větší část naspořených prostředků během výplaty důchodu. Myslím si, že pokud by se udělaly určité změny, přilákalo by to více účastníků (ale nemyslím si, že by to bylo závrtné číslo). V tomto případě ale předpokládám, že II. pilíř nebude zrušen.

Umožnění ukončení účasti ve II. pilíři by mohlo pomoci penzijním společnostem zvýšit klientskou základnu. Už by se totiž nejednalo o celoživotní rozhodnutí. Ukončení účasti by ale mělo být řádně ošetřeno, tzn., co se stane s naspořenými prostředky. Mohlo by dojít k vyplacení celé částky, ale o to se poté poníží státní důchod, nebo se vyplatí pouze 2 %, která jsou placena navíc a zbytek (3 %) se vrátí do průběžného systému, tudíž by se nesnižoval státní důchod. Ve Slovenské republice bylo umožněno několikrát vstoupit nebo vystoupit z II. pilíře. Také bych se přikláněla k návrhu, že by výstup byl možný jen v určitých časových intervalech.

Také bych doporučovala změnit způsob přiznání nároku na důchod v rámci důchodového spoření. Myslím si, že by nárok měl vzniknout při dosažení důchodového věku a ne při splnění podmínek pro přiznání důchodu z I. pilíře.

Poslední změna se týká výběru naspořených peněz. Tady bych doporučila umožnění výběru i větších částek z naspořených prostředků.

V této kapitole jsem stručně popsala svůj názor na II. pilíř a představila jsem možné změny, které považuji za přínosné.

10 Závěr

V teoretické části diplomové práce jsem se věnovala hlavním důvodům vzniku reformy, stručnému popisu fungování II. pilíře, jeho výhodám a nevýhodám a v poslední části jsem se věnovala II. pilíři ve vybraných evropských zemích.

II. pilíř s sebou nese řadu rizik, ale i potencionálních předností. Důchodové spoření umožňuje diverzifikovat riziko mezi více spořicími produkty, tudíž by účastník nebyl závislý jen státním důchodu. Na druhou stranu, zde existuje tržní riziko a v poslední době se objevuje stále rostoucí politické riziko (úvahy o zrušení II. pilíře). Existuje řada argumentů pro vstup do II. pilíře, ale i řada argumentů proti. Je proto důležité, aby si občané zajistili potřebné informace a pečlivě zvážili své rozhodnutí o případném využití důchodového spoření.

Snažila jsem se i ukázat, jak II. pilíř funguje v jiných evropských státech. Většinou se od něj upouští či se výrazně omezuje, ale existují i země, kde má mnoholetou tradici a funguje bez výrazných problémů. Bezproblémové fungování II. pilíře nezáleží jen na jeho parametrech (dobrovolná/povinná účast, příspěvek od státu, dědictví, atd.), ale i na kulturních a povahových rysech obyvatel dané země či politické situaci. Je rozdíl mezi fungováním II. pilíře v postkomunistické zemi a zemi západní Evropy. V postkomunistické zemi jsou finanční investice na důchod relativně novou záležitostí, kdežto například v Dánsku mají tyto investice mnohem větší historii a tradici.

V praktické části jsem nejprve ukázala, jak ovlivní účast na důchodovém spoření výši státního důchodu. Při účasti ve II. pilíři dochází ke snížení státního důchodu a to v závislosti na době účasti ve II. pilíři.

V další kapitole jsem se věnovala porovnání potencionálních důchodů s účastí na důchodovém spoření při různých mzdách a různém zhodnocení finančních prostředků v důchodových fondech. Využila jsem důchodové kalkulačky ministerstva práce a sociálních věcí. Dle této kalkulačky se II. pilíř vyplatí zejména osobám s průměrných a nadprůměrným platem. Pro tyto klienty spoření se vyplatí i nižší zhodnocení kolem 2 %. Naopak nevýhodné nebo diskutabilní je účast ve II. pilíři pro občany s podprůměrnou mzdou. Při nízkém zhodnocení a nízké mzdě, může dokonce účast na důchodovém spoření klienta poškodit, tzn., bude mít nižší důchod, než kdyby se neúčastnil. Velkou roli hraje také délka účasti na spoření. Čím déle si klient spoří, tím větší šance na větší zhodnocení prostředků.

Předposlední kapitola praktické části byla věnována vyhodnocení dotazníku týkajícího se II. pilíře. Dotazník byl vyplněn anonymně více než 200 respondenty. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin a to:

- zaměstnanci Raiffeisenbank – pobočka klientského back office Olomouc,
- ostatní respondenti.

Cílem bylo ověřit či vyvrátit 2 hypotézy:

- 1) Existuje statisticky významná závislost vstupu do II. pilíře na pohlaví, věku, vzdělání či příjmu.
- 2) Existuje významný rozdíl mezi informovaností o důchodovém spoření mezi respondenty Raiffeisenbank a ostatních respondentů.

První hypotézu se nepodařilo vyvrátit ani potvrdit z důvodu malého počtu respondentů účastnících se důchodového spoření. Druhá hypotéza potvrzena nebyla. Informovanost zaměstnanců Raiffeisenbank byla srovnatelná s ostatními respondenty.

Z odpovědí jsem také zjistila, jaké jsou hlavní důvody neúčasti v II. pilíři. Nejčastěji zastoupený důvod je obava z toho, že II. pilíř nebude výhodný, poté následoval nesouhlas se současnou podobou II. pilíře a na třetí příčce se umístila obava ze zrušení.

Poslední kapitolu jsem věnovala prezentaci vlastního názoru na II. pilíř a představila jsem vlastní návrhy, které by ho měly zdokonalit. Jednalo se především o návrhy týkající se možnosti ukončit důchodové spoření nebo změny v přiznání nároku na důchod plynoucí z II. pilíře.

11 Resumé

Main target of this Master's Thesis was to give an overview about the second pillar of the pension system. I mentioned reasons of its formation and I showed how successful the second pillar was in other European countries. I also demonstrated how the participation in the second pillar influences the income from the first pillar and how could be the income from the second pillar for various wages and various interest rates. The questionnaire answered how citizens feels about the second pillar and what were the main reasons of nonparticipation.

Questionnaire answers confirmed that people don't show interest in the second pillar because of several reasons (e.g. concern about favourableness). The answers also showed how people are informed and how they see the second pillar information campaign.

12 Seznam literatury

Knihy

1. Koldinská, Kristina, ed. a Štefko, Martin, ed. *Sociální reformy ve střední Evropě - cesta k novému modelu sociálního státu?*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-14-8.
2. Syrový, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. Finance (Grada Publishing). ISBN 9788024744797.
3. Švihlíková Ilona. *Ženy a penze*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s, 2012. ISBN 978-80-87110-25-6.

Internet

4. Česká správa sociálního zabezpečení. *Příjmy a výdaje na sociální zabezpečení 2008 - 2012 - stav k 31. 12. 2012* [online]. 2013. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/30A18BD7-FF1D-4795-B03C-7C30AAFB4C63/0/Prijmy_a_vydaje_na_socialni_zabezpeceni_20082012_03.pdf
5. Český statistický úřad. *Gender: Demografie - metodika* [online]. 4. 4. 2013. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/gender_obyvateľstvo-metodika
6. Český statistický úřad. *Makroekonomické údaje* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>
7. Dědictví. *Důchodová reforma* [online]. 2011. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/74>
8. Důchodová reforma – základní fakta. *Důchodová reforma* [online]. 2011. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/72>
9. Důležité údaje platné pro sociální zabezpečení v roce 2014. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. 27. 12. 2013. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2013/dulezite-udaje-platne-pro-socialni-zabezpeceni-v-roce-2014.htm>
10. Égert, B. (2012), *The Impact of Changes in Second Pension Pillars on Public Finances in Central and Eastern Europe*, OECD Economics Department

- Working Papers, No. 942, 2012. OECD Publishing. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/5k9fltdtxbr6-en>
11. Ekonomické ukazatele v r. 2013 - 4. čtvrtletí. *Asociace penzijních společností ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/ekonomicke-ukazatele-penzijnich-fondu-apf-cr-za-rok-2013.html>
 12. Guardiancich, Igor. *Current pension system: first assessment of reform outcomes and output*. [online]. 2010. Dostupné z: http://www.sopol.at/get_file.php?id=1058
 13. Hanuliaková, Mária. *Starobný dôchodok*. Banská Bystrica, 2011. Dostupné z: http://is.bivs.cz/th/14050/bisk_b/Starobny_dochodok_-_Maria_Hanuliakova.txt. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha, zahraničná vysoká škola Banská Bystrica. Vedoucí práce JUDr. Miloš Lacko, PhD.
 14. Hungary. *Pension and Development network* [online]. © 2009. Dostupné z: <http://www.pensiondevelopment.org/116/hungary.htm>
 15. Kopuleťý, Martin. *Důchodový systém - polská a maďarská reforma v kontextu českého ekonomického systému*. Brno, 2010. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/99559/esf_m/Diplomka_final.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce prof. Ing. Antonín Slaný, CSc.
 16. Manuál k důchodové reformě. *Důchodová reforma* [online]. 2011. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf
 17. Ministry for national economy. *The reform of the Hungarian pension system: (A reformed reform)*. Budapest, 2010. Dostupné z: <http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/97A1F1F0-92D7-42AE-A8AD-49A260C81066/0/ThereformoftheHungarianpensionsystem.pdf>
 18. Naspořené prostředky z druhého pilíře jako předmět dědictví. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 7. 9. 2012. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13514/tz_070912a.pdf
 19. Otázky a odpovede. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/otazky-odpovede/>

20. *Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries*, OECD Publishing. [online]. 2013. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2011-en
21. *Pensions at a glance: public policies across OECD countries* [online]. 2013. ISSN 1995-4026. Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2013-en
22. Penzijní reforma je krok správným směrem. MPSV. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 15. 7. 2013. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/15723>
23. Proč jsou změny důchodového systému nevyhnutelné?. *Informační centrum vlády* [online]. © 2012 – 2014. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/nejcastejsi-dotazy/#x105666>
24. Rocha, Roberto a Dimitri Vittas. Social security pension reform in Europe. *The Hungarian Pension Reform: A Preliminary Assessment of the First Years of Implementation* [online]. Editor Martin S Feldstein, Horst Siebert. Chicago: University of Chicago Press, 2002. DOI: 0-226-24108-4. Dostupné z: <http://www.nber.org/chapters/c10679.pdf>
25. Sazba pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>
26. Starobné dôchodkové sporenie v dôchodkovom systéme sr. Rievajová, Eva a Silvia Ošková. *Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správná: Aktuální otázky sociální politiky* [online]. 2011. Dostupné z: <https://aosp.upce.cz/article/download/91/81>
27. Státní důchod. *Důchodová reforma* [online]. 2011. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/4>
28. Škola sporiteľa: Charakteristika starobného dôchodkové sporenia. *2 pilier* [online]. © 2012. Dostupné z: <http://www.2pilier.sk/skolasporitela-abeceda.htm>
29. Tisková zpráva: Převod klientů Raiffeisen penzijní společnosti. *Raiffeisen penzijní společnost* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.rbpenze.cz/web/WebPages/AktualneClanok.aspx?id=171>
30. Zákon o starobnom dôchodkovom sporení. Strýčková, Ing. Jolana. *Elektronické právne informácie* [online]. 2005. Dostupné z: <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TPrintWithHeader.ascx&phContent=~/EDL/ShowArticlePrint.ascx&ArticleId=7719>

31. Způsob zhodnocení. *Důchodová reforma* [online]. 2011. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/75>

Obrázky, grafy:

1. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Vývoj populace v hlavních věkových skupinách. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online], 2013 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>
2. Český statistický úřad. *Naděje na dožití (střední délka života) v letech 1920 - 2011* [online]. 2014. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/B5001FC50B/\\$File/4032120806.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/B5001FC50B/$File/4032120806.pdf)
3. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Graf 1 – Důchodový věk pro generaci lidí narozených v daném roce. *Ministerstvo práce a sociální věcí* [online], 2013. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>
4. Schneider, Ondřej. *Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému*. [online]. 2012. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2012_07.pdf

Zákony

České:

1. Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.
2. Zákon č. 155/1995 Sb.

Slovenské:

1. Zákon č. 555/2007 sb.
2. Zákon č. 334/2011 sb.
3. Zákon č. 252/2012 sb.

13 Seznam grafů

Graf 1: Důchodový věk pro generaci lidí narozených v daném roce

Graf 2: Vývoj populace v hlavních věkových skupinách

Graf 3: Struktura populace ČR v roce 2010 a struktura populace ČR v roce 2060

Graf 4: Příjmy a výdaje důchodového systému (% HDP)

Graf 5: Rozdíl mezi důchodem bez účasti na důchodovém spoření a s účastí pro zhodnocení 3,5 % (v Kč)

Graf 6: Rozdíl mezi důchodem bez účasti na důchodovém spoření a s účastí pro zhodnocení 3,5 %

Graf 7: Pohlaví

Graf 8: Věk

Graf 9: Hrubý příjem

Graf 10: vzdělání

Graf 11: Aktuální situace respondenta

Graf 12: Účastníte se doplňkového penzijního spoření?

Graf 13: Vstoupili jste do II. pilíře?

Graf 14: Pokud jste nevstoupil/a, proč?

Graf 15: Kde jste získali informace o II. pilíři? (průměrné pořadí)

Graf 16: Kde jste získali informace o II. pilíři? (nejvýznamnější zdroj)

Graf 17: Máte dostatek informací o II. pilíři?

Graf 18: Vyhledáváte aktivně informace o II. pilíři?

Graf 19: Myslíte si, že informační kampaň k II. pilíři byla dostatečná?

14 Seznam tabulek

Tabulka 1: Příjmy a výdaje na dávky důchodového pojištění k 31. 12. 2012 (mld. Kč)

Tabulka 2: Naděje na dožití při narození

Tabulka 3: Hrubý náhradový poměr pro Českou republiku (rok 2012)

Tabulka 4: Penzijní systém

Tabulka 5: Hrubý náhradový poměr v Dánsku (rok 2012)

Tabulka 6: Výpočet důchodu z I. pilíře bez účasti ve II. pilíři

Tabulka 7: Výpočet důchodu z I. pilíře s účastí ve II. pilíři

Tabulka 8: Výše důchodu

Tabulka 9: Výpočet důchodu z I. pilíři s kratší dobou účasti ve II. pilíři

Tabulka 10: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 1,5 %

Tabulka 11: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 3,5 %

Tabulka 12: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 5,5 %

Tabulka 13: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 1,5 %

Tabulka 14: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 3,5 %

Tabulka 15: Výše důchodu při účasti ve II. pilíři pro výnos 5,5 %

15 Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

16 Příloha

II. pilíř penzijního systému

Otázka č. 1: Pohlaví

- Žena
- Muž

Otázka č. 2: Věk

- 8-25
- 26-35
- 36-45
- 45 a více

Otázka č. 3: Vzdělání

- ZŠ
- SŠ
- VOŠ/VŠ

Otázka č. 4: Momentálně jsem (více možných odpovědí)

- Zaměstnanec
- OSVČ
- Student
- Bez zaměstnání
- Jiná odpověď

Otázka č. 5: Hrubý měsíční příjem

- 0 - 8 000
- 8 001 - 15 000
- 15 001 - 25 000
- 25 001 - 35 000
- 35 001 a více

Otázka č. 6: Účastníte se doplňkového penzijního spoření? (bývalé penzijní připojištění)

- ano
- ne

Otázka č. 7: Vstoupili jste do II. pilíře penzijního systému?

- ano
- ne, a nehodlám vstoupit
- ne, ale uvažuji o tom, že vstoupím
- ne, ale nezamítám možnost vstupu

Otázka č. 8: Pokud jste nevstoupil/a, proč?

- Nevěřím, že II. pilíř bude pro mě výhodný.
- Nesouhlasím se současnou podobou II. pilíře.
- Nemám o II. pilíři dostatek informací.
- Nepřemýšlel/a jsem o tom.
- Obávám se, že II. pilíř bude zrušen.
- Jiná odpověď

Otázka č. 9: Máte dostatek informací o II. pilíři penzijního systému?

- ano
- ne

Otázka č. 10: Kde jste získali informace o II. pilíři? (seřad'te dle důležitosti, nejvíc důležitý - číslo 1, nejméně důležitý - číslo 5)

- masová média - TV, rádio, noviny
- internet
- školení, přednášky
- od známých/přátel
- jiná odpověď

Otázka č. 11: Vyhledáváte aktivně informace o II. pilíři?

- ano
- ne

Otázka č. 12: Myslíte si, že informační kampaň k II. pilíři byla dostatečná?

- ano
- ne
- nevím